

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Esas Sayısı : 2020/59

Karar Sayısı : 2023/53

Karar Tarihi : 22/3/2023

R.G.Tarih-Sayı : 1/6/2023-32208

İPTAL DAVASINI AÇAN: Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri Engin ALTAY, Özgür ÖZEL, Engin KOÇ ile birlikte 125 milletvekili

İPTAL DAVASININ KONUSU: 11/6/2020 tarihli ve 7245 sayılı Çarşı ve Mahalle Bekçileri Kanunu'nun;

A. 2. maddesinin (2) numaralı fıkrasının,

B. 3. maddesinin;

1. (1) numaralı fıkrasının “...ile İçişleri Bakanlığınca çıkarılan yönetmelikle belirlenen eğitim, yaş, sağlık ve fiziki yeterlilik gibi özel şartlar...” bölümünün,

2. (2) numaralı fıkrasının “...İçişleri Bakanlığınca çıkarılan yönetmelikte belirlenen usul ve esaslara göre yapılacak...” bölümünün,

C. 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (b), (ç) ve (g) bentlerinin,

Ç. 7. maddesinin;

1. (1) numaralı fıkrasının (ç) bendinde yer alan “...ya da topluma yönelik...” ibaresinin,

2. (2) numaralı fıkrasının birinci cümlesinde yer alan “...makul bir sebebin...” ibaresinin,

3. (3) numaralı fıkrasının;

a. Birinci cümlesinin “...kimliğini veya bulundurulması gerekli diğer belgelerin ibraz edilmesini isteyebilir.” bölümünün,

b. Üçüncü cümlesinde yer alan “...tutularak...” ibaresinin,

4. (6) numaralı fıkrasının birinci cümlesinin,

D. 8. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) bendinin,

E. 9. maddesinin,

F. 12. maddesinin;

1. (1) numaralı fıkrasının ikinci cümlesinin,

2. (3) numaralı fıkrasının;

a. Birinci cümlesinin “...güvenlik veya kamu düzeni ile görevi etkileyen zorunluluk hâlleri haricinde...” bölümünün,

b. İkinci cümlesinin,

G. 14. maddesinin (1) numaralı fıkrasında yer alan “...ile bu Kanunun uygulanmasına ilişkin diğer hususlar...” ibaresinin,

Anayasa'nın 2., 7., 13., 17., 19., 20., 34., 35., 50., 70., 90., 123., 124., 128., 137. ve 153. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptallerine ve yürürlüklerinin durdurulmasına karar verilmesi talebidir.

I. İPTALİ İSTENEN KANUN HÜKÜMLERİ

Kanun'un iptali talep edilen kuralların da yer aldığı;

1. 2. maddesi şöyledir:

“İstihdam

MADDE 2- (1) Genel kolluk kuvvetlerine yardımcı olmak üzere, emniyet ve jandarma teşkilatları bünyesinde silahlı bir kolluk olarak çarşı ve mahalle bekçileri istihdam edilir.

(2) Emniyet ve jandarma teşkilatlarında istihdam edilen çarşı ve mahalle bekçilerinin amirleri meslek hiyerarşileri içinde tespit edilir.”

2. 3. maddesi şöyledir:

“Adaylarda aranacak şartlar ve sınav

MADDE 3- (1) Çarşı ve mahalle bekçisi olarak istihdam edileceklerde; 14/7/1965 tarihli ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun 48 inci maddesinde sayılan genel şartlar ile İçişleri Bakanlığınca çıkarılan yönetmelikle belirlenen eğitim, yaş, sağlık ve fiziki yeterlilik gibi özel şartlar aranır.

(2) Çarşı ve mahalle bekçisi olarak istihdam edilmek için İçişleri Bakanlığınca çıkarılan yönetmelikte belirlenen usul ve esaslara göre yapılacak giriş sınavında başarılı olmak şarttır.”

3. 6. maddesi şöyledir:

“Önleyici ve koruyucu görev ve yetkiler

MADDE 6- (1) Çarşı ve mahalle bekçileri;

a) Görev saatleri içinde görevlendirildikleri bölgede devriye hizmeti yürütmek,

b) Görev bölgeleri içinde bulunan konut, iş yeri ve araçlar gibi malların korunmasında sahipleri tarafından noksan alınan tedbirleri tamamlattırmak,

c) Görev saatleri içerisinde vâkıf oldukları şüpheli durum veya kişileri bağlı buldukları genel kolluk birimlerine bildirmek,

ç) Kamu düzenini bozacak mahiyetteki gösteri, yürüyüş ve karışıklıkların önlenmesi amacıyla genel kolluk kuvvetleri gelinceye kadar önleyici tedbirleri almak,

d) Görev bölgeleri içinde uyuşturucu madde imal edildiği, satıldığı veya kullanıldığından, kumar oynandığından ya da fuhuş yapıldığından şüphe edilen yerleri bağlı buldukları genel kolluk birimlerine bildirmek,

e) Kişilerin can, mal ve ırzına yönelik saldırı ve tehditleri önlemek ve genel kolluk kuvvetleri gelinceye kadar gerekli tedbirleri almak,

f) Mahalle sakinlerini etkileyen elektrik, su, doğalgaz, kanalizasyon gibi arızaları, bağlı bulunduğu genel kolluk birimleri ile ilgili kurum ve kuruluşlara bildirmek ve görevli ekipler gelinceye kadar gerekli önleyici tedbirleri almak,

g) Halkın sükûn ve istirahatini bozanları ve başkalarını rahatsız edenleri engellemek,

ğ) Sokak, geçit ve meydanları tıkayarak trafiğe mâni olan taşıtların ve diğer engellerin kaldırılmasını sağlamak ve gerektiğinde bağlı bulunduğu genel kolluk birimlerine bildirmek,

h) Yangın, deprem, su baskını gibi afet ve tehlikelerde genel kolluğu bilgilendirmek ve görevli ekipler gelinceye kadar gerekli önleyici tedbirleri almak,

ile görevli ve yetkilidir.”

4. 7. maddesi şöyledir:

“Durdurma ve kimlik sorma

MADDE 7- (1) Çarşı ve mahalle bekçileri, görev bölgesi ve çalışma saatleri ile sınırlı olmak kaydıyla kişileri ve araçları;

a) Bir suç veya kabahatin işlenmesini önlemek,

b) Suç işlendikten sonra kaçan faillerin yakalanmasını sağlamak, işlenen suç veya kabahatlerin faillerinin kimliklerini tespit etmek,

c) Hakkında yakalama emri ya da zorla getirme kararı verilmiş olan kişileri tespit etmek,

ç) Kişilerin hayatı, vücut bütünlüğü veya mal varlığı bakımından **ya da topluma yönelik** mevcut veya muhtemel bir tehlikeyi önlemek,

amacıyla durdurabilir.

(2) Durdurma yetkisinin kullanılabilmesi için **makul bir sebebin** bulunması gerekir. Süreklilik arz edecek, fiilî durum ve keyfilik oluşturacak şekilde durdurma işlemi yapılamaz.

(3) Çarşı ve mahalle bekçisi, görevini yerine getirirken kendisinin çarşı ve mahalle bekçisi olduğunu belirleyen belgeyi gösterdikten sonra, durdurduğu kişiye durdurma sebebini bildirir ve durdurma sebebine ilişkin sorular sorabilir, **kimliğini veya bulundurulması gerekli diğer belgelerin ibraz edilmesini isteyebilir**. Bu kişilere kimliğini ispatlama hususunda gerekli kolaylık gösterilir. Belgesinin bulunmaması, açıklamada bulunmaktan kaçınması veya gerçeğe aykırı beyanda bulunması dolayısıyla ya da sair surette kimliği belirlenemeyen kişi **tutularak** durumdan derhal genel kolluk görevlileri haberdar edilir.

(4) Durdurma süresi, durdurma sebebine esas teşkil eden işlemin gerçekleştirilmesi için ihtiyaç duyulan makul süreden fazla olamaz.

(5) Durdurma sebebinin ortadan kalkması hâlinde kişilerin ve araçların ayrılmasına izin verilir.

(6) Çarşı ve mahalle bekçisi, durdurduğu kişi üzerinde veya aracında silah ya da tehlike oluşturan diğer bir eşyanın bulunduğu hususunda yeterli şüphenin varlığı hâlinde, kendisine

Esas Sayısı : 2020/59
Karar Sayısı : 2023/53

veya başkalarına zarar verilmesini önlemek amacıyla yönelik el ile dıştan kontrol dâhil gerekli tedbirleri alabilir. Bu amaçla kişinin üzerindeki elbisenin çıkarılması veya aracın, dışarıdan bakıldığında içerisi görünmeyen bölümlerinin açılması istenemez.”

5. 8. maddesi şöyledir:

“Adli görev ve yetkiler

MADDE 8- (1) Çarşı ve mahalle bekçileri, suç işlenirken veya işlendikten sonra, henüz izleri meydanda iken;

a) Şüphelileri yakalamak,

b) Yakaladıkları şüphelilerin kendilerine veya başkalarına zarar vermelerini engelleyici tedbirleri almak,

c) Suç delillerinin kaybolmaması veya bozulmaması için gerekli muhafaza tedbirlerini almak,

ç) Varsa olayın tanıklarının kimlik ve adres bilgilerini tespit ederek genel kolluk birimlerine bildirmek,

ile görevli ve yetkilidir.

(2) Çarşı ve mahalle bekçileri haklarında tutuklama veya yakalama kararı çıkarılmış kimseleri gördükleri takdirde yakalamak ve bağlı bulunduğu genel kolluk kuvvetlerine teslim etmek ile görevli ve yetkilidir.”

6. 9. maddesi şöyledir:

“Zor ve silah kullanma yetkisi

MADDE 9- (1) Çarşı ve mahalle bekçileri 4/7/1934 tarihli ve 2559 sayılı Polis Vazife ve Salâhiyet Kanununun 16 ncı maddesinde belirtilen zor ve silah kullanma yetkisini haizdir.”

7. 12. maddesi şöyledir:

“Çalışma saatleri

MADDE 12- (1) Çarşı ve mahalle bekçilerinin haftalık çalışma süresi kırk saattir. Emniyet ve asayişin gerektirdiği durumlarda haftada bir gün istirahat verilmek kaydıyla bu süre artırılabilir.

(2) Günlük çalışma saatleri esas olarak güneşin batış saatinden doğuş saatine kadar olan zaman dilimini kapsayacak şekilde düzenlenir.

3) Çarşı ve mahalle bekçileri güvenlik veya kamu düzeni ile görevi etkileyen zorunluluk hâlleri haricinde birinci ve ikinci fıkralarda belirtilen çalışma süresi ve saatleri dışında çalıştırılmaz. Güvenlik veya kamu düzeni ile görevi etkileyen zorunluluk hâllerine ilişkin usul ve esaslar İçişleri Bakanlığınca çıkarılan yönetmelikle belirlenir.”

8. 14. maddesi şöyledir:

“Yönetmelik

MADDE 14- (1) Çarşı ve mahalle bekçilerinin çalışma usul ve esasları, alacakları meslek içi eğitim, giyecekleri kıyafet ve görevde kullanacakları teçhizatlar ile bu Kanunun uygulanmasına ilişkin diğer hususlar İçişleri Bakanlığınca çıkarılan yönetmelikle belirlenir.”

II. İLK İNCELEME

1. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü hükümleri uyarınca Zühtü ARSLAN, Hasan Tahsin GÖKCAN, Serdar ÖZGÜLDÜR, Burhan ÜSTÜN, Engin YILDIRIM, Celal Mümtaz AKINCI, Muammer TOPAL, M. Emin KUZ, Rıdvan GÜLEÇ, Recai AKYEL, Yusuf Şevki HAKYEMEZ, Yıldız SEFERİNOĞLU, Selahaddin MENTEŞ ve Basri BAĞCI'nın katılımlarıyla 23/7/2020 tarihinde yapılan ilk inceleme toplantısında dosyada eksiklik bulunmadığından işin esasının incelenmesine, yürürlüğü durdurma talebinin esas inceleme aşamasında karara bağlanmasına OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

III. ESASIN İNCELENMESİ

2. Dava dilekçesi ve ekleri, Raportör Cengiz ERTEN tarafından hazırlanan işin esasına ilişkin rapor, dava konusu kanun hükümleri, dayanılan ve ilgili görülen Anayasa kuralları ve bunların gerekçeleri ile diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

A. Kanun'un 2. Maddesinin (2) Numaralı Fıkrasının İncelenmesi

1. Anlam ve Kapsam

3. Dava konusu kuralla emniyet ve jandarma teşkilatlarında istihdam edilen çarşı ve mahalle bekçilerinin amirlerinin meslek hiyerarşileri içinde tespit edileceği öngörülmüştür.

4. 7245 sayılı Kanun'un 2. maddesinin (1) numaralı fıkrasında genel kolluk kuvvetlerine yardımcı olmak üzere, emniyet ve jandarma teşkilatları bünyesinde silahlı bir kolluk olarak çarşı ve mahalle bekçilerinin istihdam edileceği belirtilmiştir.

5. 31/1/2018 tarihli ve 7068 sayılı Genel Kolluk Disiplin Hükümleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Kabul Edilmesine Dair Kanun'un "Tanımlar" başlıklı 3. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) bendinde *amir* kavramının, kadro ve kuruluş yönünden bağlı olunan kimse ile amir olarak yetkilendirilmiş olan diğer kişileri ifade ettiği belirtilmiştir. Anılan Kanun'un 17. maddesinde de il polis disiplin kurullarının, kuruldukları il emniyet kadrosundaki çarşı ve mahalle bekçilerine bütün disiplin cezalarını verebileceği öngörülmüştür.

6. 10/3/1983 tarihli ve 2803 sayılı Jandarma Teşkilat, Görev ve Yetkileri Kanunu'nun 13. maddesinde ise Jandarma Hizmetleri Sınıfında yer alan çarşı ve mahalle bekçileri hakkında, Emniyet Hizmetleri Sınıfında yer alan emsali çarşı ve mahalle bekçilerinin mali ve sosyal haklarının aynı usul ve esaslar çerçevesinde uygulanacağı belirtilmektedir.

7. 4/6/1937 tarihli ve 3201 sayılı Emniyet Teşkilat Kanunu'nun ek 21. maddesinde 14/7/1965 tarihli ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nda belirtilen en yüksek devlet memuru aylığının (ek gösterge dâhil); emniyet hizmetleri sınıfına dâhil kadrolarda bulunan çarşı ve mahalle bekçilerine %13 tutarını geçmemek üzere İçişleri Bakanlığınca belirlenecek usul ve esaslara göre fazla çalışma ücretinin ödeneceği belirtilmiştir. Böylece çarşı ve mahalle bekçilerinin jandarma ve emniyet hizmetleri sınıfı kadrolarında yer alabilecekleri anlaşılmaktadır. 3201 sayılı Kanun'un 13. maddesinde emniyet hizmetleri sınıfı mensuplarının rütbeleri, meslek dereceleri ve görev unvanları gösterilmiş olup bunlar arasında çarşı ve mahalle bekçileri yer almamaktadır.

8. 657 sayılı Kanun'un 36. maddesinde ise emniyet hizmetleri sınıfının özel kanunlarına göre çarşı ve mahalle bekçisi, polis, komiser muavini, komiser, başkomiser emniyet müfettişi, polis müfettişi, emniyet amiri ve emniyet müdürü ve emniyet müdürü sıfatını kazanmış emniyet mensubu memurlarını, jandarma hizmetleri sınıfının da Jandarma Genel Komutanlığı kadrolarında bulunan subay, astsubay, uzman jandarma ile çarşı ve mahalle bekçilerini kapsadığı belirtilmiştir.

2. İptal Talebinin Gerekçesi

9. Dava dilekçesinde özetle; dava konusu kuralda bekçilerin amirlerinin açıkça düzenlenmediği, bu durumun bekçilerin kimden emir alacağı, hangi emirlere itaat edilmesi hâlinde amirin emrini yerine getirmeye ilişkin hukuka uygunluk nedeninden yararlanacağı hususlarını belirsiz kıldığı belirtilerek kuralın Anayasa'nın 2., 123., 128. ve 137. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

3. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

10. Anayasa'nın 123. maddesinin birinci fıkrasında idarenin kuruluş ve görevleriyle bir bütün olduğu ve kanunla düzenleneceği belirtilmiştir. Anılan maddede yer alan *idarenin bütünlüğü ilkesi* hiyerarşi ve vesayet olmak üzere iki tür yetki ile sağlanmaktadır. Bir kurumun kendi iç ilişkisi bakımından söz konusu olan ve aynı zamanda o kurumun görevlileri arasındaki astlık-üstlük durumunu ifade eden hiyerarşi ilişkisi yönetme yetkisinden doğmaktadır. Hiyerarşik ilişkide üstün ast üzerinde sahip olduğu hiyerarşi yetkisi emir ve talimat verme, disiplin, atama, terfi, astın işlemlerini hukukilik ve yerindelik bakımından denetleme, düzeltme, iptal etme gibi yetkileri içermektedir.

11. Anayasa'nın 128. maddesinin ikinci fıkrasında da "*Memurların ve diğer kamu görevlilerinin nitelikleri, atanmaları, görev ve yetkileri, hakları ve yükümlülükleri, aylık ve ödenekleri ve diğer özlük işleri kanunla düzenlenir*" denilmek suretiyle memurlar ve diğer kamu görevlilerinin nitelikleri ve atanmalarına ilişkin hususların kanunla düzenlenmesi öngörülmüştür. Anayasa'nın bu hükmü, memurların ve diğer kamu görevlilerinin anayasal ve yasal güvence altına alınması amacını taşımaktadır.

12. Kolluk teşkilatı iç güvenlik hizmeti vermesi sebebiyle silah ve benzeri araçlar kullanma yetkisi olan, idari kolluk faaliyetlerinin yanında adli soruşturma ve kovuşturmalara ilgili de hassas yetkileri bulunan bir teşkilattir. Silahlı kuvvetlere benzer özellik gösteren ve toplumda asayiş ve güvenliği sağlamakla görevli olan kolluk kuvvetlerince yürütülen hizmetin niteliği ve hassasiyeti gereği kolluk teşkilatlarındaki görev ve hizmet anlayışı sivil devlet memurlarına kıyasla daha katı bir disiplin ve hiyerarşi düzeni üzerine temellendirilmiştir (AYM E.2021/22, K.2022/6, 26/1/2022, § 24). Genel kolluk kuvvetlerine yardımcı olmak üzere, emniyet ve jandarma teşkilatları bünyesinde silahlı bir kolluk olarak istihdam edilen çarşı ve mahalle bekçilerinin de anılan disiplin ve hiyerarşi düzeni içinde görev yapacakları anlaşıldığından amirlerinin kimler olduğunun belirlenmesi gerekir.

13. 657 sayılı Kanun'da çarşı ve mahalle bekçilerinin görev yaptıkları emniyet ve jandarma hizmetleri sınıflarında yer aldıkları belirtilmekle birlikte açık bir şekilde söz konusu hizmet sınıflarında altlık üstlük ilişkisi çerçevesinde mesleki hiyerarşideki konumları ve amirlerinin kimler olduğu açıklanmamıştır. Dolayısıyla çarşı ve mahalle bekçilerinin talimat alacağı, işlemlerini hukukilik ve yerindelik bakımından denetleyecek, düzelterek, iptal edecek ve disiplin, atama, terfi işlemlerini yapacak amirlerin kimler olduğu kuralda tespit edilmemiştir.

14. Öte yandan çarşı ve mahalle bekçilerinin amirlerinin meslek hiyerarşileri içinde nasıl ve hangi ölçütler dikkate alınarak tespit edileceği açık ve net biçimde somut olarak ifade

edilmediğinden belirli ve öngörülebilir nitelikte bir düzenleme içermeyen kural kanunilik ilkesiyle de bağdaşmamaktadır.

15. Açıklanan nedenlerle kural, Anayasa'nın 123. ve 128. maddelerine aykırıdır. İptali gerekir.

Kadir ÖZKAYA, Muammer TOPAL, Recai AKYEL, Yıldız SEFERİNOĞLU, Basri BAĞCI ve İrfan FİDAN bu görüşe katılmamışlardır.

Kuralın Anayasa'nın 2. maddesine de aykırı olduğu ileri sürülmüş ise de bu bağlamda belirtilen hususların Anayasa'nın 123. ve 128. maddeleri yönünden yapılan değerlendirmeler kapsamında ele alınmış olması nedeniyle Anayasa'nın 2. maddesi yönünden ayrıca bir inceleme yapılmasına gerek görülmemiştir.

Kuralın Anayasa'nın 137. maddesi ile ilgisi görülmemiştir.

B. Kanun'un 3. Maddesinin (1) Numaralı Fıkrasının "...ile İçişleri Bakanlığınca çıkarılan yönetmelikle belirlenen eğitim, yaş, sağlık ve fiziki yeterlilik gibi özel şartlar..." Bölümü ile (2) Numaralı Fıkrasının "...İçişleri Bakanlığınca çıkarılan yönetmelikte belirlenen usul ve esaslara göre yapılacak..." Bölümünün İncelenmesi

1. Anlam ve Kapsam

16. 7245 sayılı Kanun'un 3. maddesinin (1) numaralı fıkrasında çarşı ve mahalle bekçisi olarak istihdam edileceklerde; 657 sayılı Kanun'un 48. maddesinde sayılan genel şartlar ile İçişleri Bakanlığınca (Bakanlık) çıkarılan yönetmelikle belirlenen eğitim, yaş, sağlık ve fiziki yeterlilik gibi özel şartların aranacağı öngörülmüştür. Anılan fıkranın "...ile İçişleri Bakanlığınca çıkarılan yönetmelikle belirlenen eğitim, yaş, sağlık ve fiziki yeterlilik gibi özel şartlar..." bölümü dava konusu kurallardan birini oluşturmaktadır.

17. 657 sayılı Kanun'un 48. maddesine göre devlet memurluğuna alınacaklarda aranacak genel şartlar Türk vatandaşı olmak, anılan Kanun'un 40. maddesindeki yaş şartlarını taşımak (kural olarak 18 yaşını tamamlamak), Kanun'un 41. maddesindeki öğrenim şartlarını taşımak (kural olarak orta okulu bitirmek), kamu haklarından mahrum bulunmamak, belirli suçlardan mahkûm olmamak, askerlik durumu itibarıyla engel hâli olmamak ve kural olarak görevini devamlı yapmasına engel olabilecek akıl hastalığı bulunmamaktır.

18. Çarşı ve mahalle bekçisi olarak istihdam edilebilmek için 657 sayılı Kanun'da sayılan anılan genel şartların yanı sıra dava konusu kural uyarınca Bakanlıkça çıkarılan yönetmelikle belirlenen eğitim, yaş, sağlık ve fiziki yeterlilik gibi özel şartların varlığı da aranacaktır.

19. 7245 sayılı Kanun'un 3. maddesinin (2) numaralı fıkrasında ise çarşı ve mahalle bekçisi olarak istihdam edilmek için Bakanlıkça çıkarılan yönetmelikte belirlenen usul ve esaslara göre yapılacak giriş sınavında başarılı olmanın şart olduğu hükme bağlanmış olup anılan fıkranın "...İçişleri Bakanlığınca çıkarılan yönetmelikte belirlenen usul ve esaslara göre yapılacak..." bölümü dava konusu diğer kuralı oluşturmaktadır.

20. Kural, çarşı ve mahalle bekçisi olarak istihdam edilmek için başarılı olunması gereken giriş sınavının usul ve esaslarının Bakanlıkça çıkarılan yönetmelikte belirlenmesini öngörmektedir.

2. İptal Talebinin Gerekçesi

21. Dava dilekçesinde özetle; çarşı ve mahalle bekçiliği mesleğine kabul şartlarının temel ilkeler düzeyinde kanunla konulmadığı ve çerçevenin kanunla çizilmediği, kuralda özel şartların “...gibi...” ifadesi kullanılmak suretiyle belirsiz şekilde tanımlandığı, çarşı ve mahalle bekçiliği mesleğine giriş sınavında uygulanacak ölçütlerin kamu görevlisi statüsünde olmaları dikkate alınarak kanunla düzenlenmesi gerektiği, temel ilkelerinin kanunda belirlenmemesinin kamu hizmetine girme hakkının vatandaşlar bakımından eşit düzeyde uygulanmasına engel olacağı belirtilerek kuralların Anayasa’nın 2., 7., 70., 123., 124., 128. ve 153. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

3. Anayasa’ya Aykırılık Sorunu

22. Anayasa’nın 7. maddesinde “*Yasama yetkisi Türk Milleti adına Türkiye Büyük Millet Meclisinindir. Bu yetki devredilemez.*” denilmektedir. Anayasa’nın açıkça kanunla düzenlenmesini öngörmediği konularda kanunda genel ifadelerle düzenleme yapılarak ayrıntıların düzenlenmesinin yürütmeye bırakılması mümkündür. Anayasa’da münhasıran kanunla düzenleme yapılması öngörülmemen konularda yasamanın asliliği ve Cumhurbaşkanlığı kararnameleri haricinde geçerli olan yürütmenin türevselliği ilkeleri gereği idari işlemlerin kanuna dayanması zorunluluğu vardır. Ancak bu durumda kanunda belirlenmesi gereken çerçeve, Anayasa’nın kanunla düzenlenmesini öngördüğü durumdakinden çok daha geniş olabilecektir. Başka bir ifadeyle Anayasa’ya göre kanunla düzenlenmesi gerekmeyen bir konu, kanuni dayanağı olmak kaydıyla idarenin düzenleyici işlemlerine bırakılabilir (AYM, 19/2/2020, E.2018/91, K.2020/10, § 110).

23. Türevsel nitelikteki düzenleyici işlemler bakımından kural olarak kanun koyucunun genel ifadelerle yürütme organını yetkilendirmesi yeterli olmakla birlikte Anayasa’da kanunla düzenlenmesi öngörülen konularda genel ifadelerle yürütme organına düzenleme yapma yetkisi verilmesi yasama yetkisinin devredilmezliği ilkesine aykırılık oluşturabilmektedir. Bu nedenle Anayasa’da temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılması, vergi ve benzeri mali yükümlülüklerin konması ve memurların atanması, özlük hakları gibi münhasıran kanunla düzenlenmesi öngörülen konularda kanunun temel esasları, ilkeleri ve çerçeveyi belirlemiş olması gerekmektedir. Anayasa koyucunun açıkça kanunla düzenlenmesini öngördüğü konularda yasama organının temel kuralları saptadıktan sonra uzmanlık ve idare tekniğine ilişkin hususları yürütmenin türevsel nitelikteki işlemlerine bırakması, yasama yetkisinin devri olarak yorumlanamaz (AYM, E.2011/42, K.2013/60, 9/5/2013).

24. Anayasa’nın kamu hizmetine girme hakkını güvence altına alan 70. maddesinin birinci fıkrasında “*Her Türk, kamu hizmetlerine girme hakkına sahiptir*” denilmiş, ikinci fıkrasında ise “*Hizmete alınmada, görevin gerektirdiği niteliklerden başka hiçbir ayırım gözetilemez.*” hükmüne yer verilmiştir.

25. Kanun koyucu, bir kamu hizmetinde görevin gerektirdiği nitelikleri ve şartları belirlemeyi ya da belirlenmiş olanları değiştirmeyi anayasal ilkeler içinde kalmak kaydıyla görevin ve ülkenin gereklerine ve zorunluluklarına göre serbestçe takdir edebilir. Bu konularda anayasal ilkelere aykırı olmamak kaydıyla düzenleme yapmak kanun koyucunun takdirindedir (AYM, E.2016/133, K.2017/155, 15/11/2017, § 93).

26. Kurallar, çarşı ve mahalle bekçisi olarak istihdam edileceklerde Bakanlıkça çıkarılan yönetmelikle belirlenen eğitim, yaş, sağlık ve fiziki yeterlilik gibi özel şartların aranmasını ve yine Bakanlıkça çıkarılan yönetmelikte belirlenen usul ve esaslara göre yapılacak giriş sınavında başarılı olma şartını öngörmek suretiyle kamu hizmetine girme hakkını sınırlamaktadır.

27. Anayasa’nın 13. maddesinde “*Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla*

sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz” denilmektedir. Buna göre kamu hizmetine girme hakkına sınırlama getiren düzenlemelerin kanunla yapılması, Anayasa’da öngörülen sınırlama sebebine uygun ve ölçülü olması gerekir.

28. Bu kapsamda kamu hizmetine girme hakkını sınırlamaya yönelik bir kanuni düzenlemenin şeklen var olması yeterli olmayıp kuralların keyfiliğe izin vermeyecek şekilde belirli ve öngörülebilir nitelikte olması gerekir.

29. Esasen temel hakları sınırlayan kanunun bu niteliklere sahip olması Anayasa’nın 2. maddesinde güvenceye alınan hukuk devleti ilkesinin de bir gereğidir. Hukuk devletinde, kanuni düzenlemelerin hem kişiler hem de idare yönünden herhangi bir duraksamaya ve kuşkuya yer vermeyecek şekilde açık, net, anlaşılır, uygulanabilir ve nesnel olması, ayrıca kamu otoritelerinin keyfî uygulamalarına karşı koruyucu önlem içermesi gerekir. Kanunda bulunması gereken bu nitelikler hukuki güvenliğin sağlanması bakımından da zorunludur. Zira bu ilke hukuk normlarının öngörülebilir olmasını, bireylerin tüm eylem ve işlemlerinde devlete güven duyabilmesini, devletin de yasal düzenlemelerinde bu güven duygusunu zedeleyici yöntemlerden kaçınmasını gerekli kılar (AYM, E.2015/41, K.2017/98, 4/5/2017, §§ 153, 154). Dolayısıyla Anayasa’nın 13. maddesinde sınırlama ölçütü olarak belirtilen kanunilik, Anayasa’nın 2. maddesinde güvenceye bağlanan hukuk devleti ilkesi ışığında yorumlanmalıdır.

30. Kurallarda eğitim, yaş, sağlık ve fiziki yeterliliğe dair özel şartlar konusunda herhangi bir kanuni çerçeve belirlenmeden bu konuların düzenlenmesinin tamamıyla yönetmelikle yapılması öngörülmektedir. Ayrıca kurallarda Bakanlıkça çıkarılan yönetmelikte bekçiler için sayılan özel şartlar sınırlı şekilde sayılmayıp “...gibi...” ibaresine yer verilmek suretiyle yeni özel şartların yönetmelikle ihdas edilebilmesi mümkün hâle getirilmiştir. Öte yandan çarşı ve mahalle bekçisi olarak istihdam edilmek için başarılı olunması gereken giriş sınavının şeklinin, kimin tarafından düzenleneceğinin, başarılı olmak için aranacak ölçütlere ilişkin hususların belirlenmesi kanuni çerçeve çizilmeden kurallarla yönetmeliğe bırakılmaktadır. Bu itibarla kuralların temel hak ve özgürlüklerin kanunla sınırlanması gereğiyle bağdaşmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

31. Diğer yandan kurallarla düzenlenmesi yönetmeliğe bırakılan hususların bekçilerin niteliklerine ilişkin olduğu gözetildiğinde kuralların kamu görevlilerinin niteliklerinin kanunla belirlenmesi yönündeki ilkeyle de çeliştiği açıktır.

32. Açıklanan nedenlerle kurallar, Anayasa’nın 7., 13., 70. ve 128. maddelerine aykırıdır. İptalleri gerekir.

Recai AKYEL bu görüşe katılmamıştır.

Kuralların Anayasa’nın 2. maddesine de aykırı olduğu ileri sürülmüş ise de bu bağlamda belirtilen hususların Anayasa’nın 7., 13., 70. ve 128. maddeleri yönünden yapılan değerlendirmeler kapsamında ele alınmış olması nedeniyle Anayasa’nın 2. maddesi yönünden ayrıca bir inceleme yapılmasına gerek görülmemiştir.

Kuralların Anayasa’nın 123., 124. ve 153. maddeleriyle ilgisi görülmemiştir.

C. Kanun’un 6. Maddesinin (1) Numaralı Fıkrasının (b), (ç) ve (g) Bentlerinin İncelenmesi

1. (b) Bendi

a. İptal Talebinin Gereçesi

33. Dava dilekçesinde özetle; dava konusu kuralda yer alan “...*noksan alınan tedbir...*” kavramının belirli olmadığı, “...*tamamlattırmak,*” ibaresinin ise mülkiyet hakkını ihlal ettiği belirtilerek kuralın Anayasa’nın 2., 13., 35. ve 90. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

b. Anayasa’ya Aykırılık Sorunu

34. 7245 sayılı Kanun’un dava konusu kuralın da yer aldığı 6. maddesinde çarşı ve mahalle bekçilerinin önleyici ve koruyucu görev ve yetkileri sayılmıştır. Kuralla, çarşı ve mahalle bekçilerine, görev bölgeleri içinde bulunan konut, iş yeri ve araçlar gibi malların korunmasında sahipleri tarafından noksan alınan tedbirlerin tamamlattırılması görev ve yetkisi verilmektedir.

35. Anayasa’nın 2. maddesinde belirtilen hukuk devleti; eylem ve işlemleri hukuka uygun, insan haklarına saygılı, bu hak ve özgürlükleri koruyup güçlendiren, her alanda adil bir hukuk düzeni kurup bunu geliştirerek sürdüren, Anayasa’ya aykırı durum ve tutumlardan kaçınan, hukuki güvenliği sağlayan, hukuk kurallarıyla kendini bağlı sayan ve yargı denetimine açık olan devlettir.

36. Hukuk devletinin temel ilkelerinden biri de *belirliliktir*. Hukuk devletinde kişiler ve idare için kanuni düzenlemelerin açık, anlaşılır, uygulanabilir ve nesnel olması, kamu otoritelerinin keyfi işlemlerine karşı koruyucu önlemler içermesi gerekliliği hukuki güvenliği de sağlayacaktır. Bu ilke hukuk normlarının öngörülebilir olması ile birlikte hem bireylerin eylem ve işlemlerinde devlete güven duymalarını hem de devletin kanuni düzenlemelerinde söz konusu güven duygusunu zedelemekten kaçınmasını gerektirir (AYM, E.2015/41, K.2017/98, 4/5/2017, §§ 153, 154).

37. Dava konusu kuralda bekçilerin önleyici ve koruyucu görev ve yetkileri kapsamında konut, iş yeri ve araçların sahiplerinin noksan aldıkları tedbirlerin neler olduğu açıklanmadığı gibi bu tedbirlerin tamamlattırılmasından ne anlaşılması gerektiği, bu yetkinin kapsam ve sınırları ile nasıl gerçekleştirileceğinin belirli olmadığı görülmektedir. Bu itibarla yeterli kanuni ilke ve çerçeveyi öngörmemesi nedeniyle kuralın belirsiz olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

38. Açıklanan nedenlerle kural, Anayasa’nın 2. maddesine aykırıdır. İptali gerekir.

Kural, Anayasa’nın 2. maddesine aykırı görülerek iptal edildiğinden ayrıca Anayasa’nın 13., 35. ve 90. maddeleri yönünden incelenmemiştir.

2. (ç) Bendi

a. İptal Talebinin Gerekçesi

39. Dava dilekçesinde özetle; dava konusu kuralda yer alan “...*kamu düzenini bozacak mahiyetteki...*” ibaresinin belirli olmadığı, “...*gösteri, yürüyüş ve karışıklıkların önlenmesi amacıyla genel kolluk kuvvetleri gelinceye kadar önleyici tedbirleri almak,*” ibaresinin ise toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkını sınırlayıcı nitelikte olduğu belirtilerek kuralın Anayasa’nın 2., 13., 34., 90., 123. ve 128. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

b. Anayasa’ya Aykırılık Sorunu

40. Kuralla çarşı ve mahalle bekçilerine kamu düzenini bozacak mahiyetteki gösteri, yürüyüş ve karışıklıkların önlenmesi amacıyla genel kolluk kuvvetleri gelinceye kadar önleyici tedbirleri alma görev ve yetkisi verilmektedir.

41. Anayasa’nın 34. maddesinin birinci fıkrasında, “*Herkes, önceden izin almadan, silahsız ve saldırsız toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkına sahiptir.*” denilmek suretiyle toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı güvenceye bağlanmaktadır. Toplantı ve gösteri yürüyüşü

düzenleme hakkı, bireylerin düşünce açıklamalarında bulunmak amacıyla açık veya kapalı mekânlarda, kamu otoriteleri ile üçüncü kişilerin müdahalesi olmaksızın, geçici olarak bir araya gelebilme serbestisini korumaktadır (AYM, E.2014/101, K.2017/142, 28/9/2017, § 21).

42. Toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı, düşünceyi ifade biçimlerinden birini oluşturmaktadır. Bu hak, bireylerin bir fikri açıklamak, ortak çıkarları savunmak, belli fikir ve kanaatler çerçevesinde kamuoyu oluşturmak ve siyasal karar organlarını etkilemek için bir araya gelebilmeleri amacıyla hizmet etmektedir. Bu nedenle toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı, ifade özgürlüğüyle de yakından ilgili olup ifade özgürlüğü ile birlikte demokratik toplumun temelini oluşturmaktadır. Dolayısıyla demokratik bir toplumda ifade özgürlüğüne gösterilen önem ve hassasiyetin, toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı için de sergilenmesi gerekmektedir (AYM, E.2014/101, K.2017/142, 28/9/2017, § 22).

43. Toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının kullanılması bakımından toplantı veya gösteriyi tertip edenlerin savunduğu ve ifade ettiği düşüncenin içeriğinin bir önemi bulunmamaktadır. Toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı, ifade özgürlüğünde olduğu gibi sadece toplumun geneli tarafından savunulan ve kabul gören düşünce ve fikirleri korumakla yetinmez; bunun haricinde toplumun genelini rahatsız edebilecek, endişelendirecek, hatta şok edecek veya onların belirli düzeyde tepkilerini çekebilecek fikirleri savunmak amacıyla da toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenlenebilir. Bir toplantı veya gösteri yürüyüşünde açıklanan düşünce ve görüşlerin sırf çoğunluk ya da siyasal iktidar tarafından benimsenmemesi veya onlarda rahatsızlık uyandırması nedeniyle yasaklanması veyahut sınırlandırılması mümkün değildir. İfade edilen görüş ve eleştiriler ne derece sert ve rahatsız edici olursa olsun şiddet içermediği ve barışçıl niteliğini koruduğu müddetçe, yetkili makamların her türlü toplantı ve gösteri yürüyüşüne tahammül göstermesi ve hoşgörüle yaklaşması demokrasinin bir gereğidir (AYM, E.2014/101, K.2017/142, 28/9/2017, § 24).

44. Kuralla çarşı ve mahalle bekçilerine gösteri, yürüyüş ve karışıklıkların önlenmesi amacıyla önleyici tedbirleri alma görev ve yetkisi verilmek suretiyle toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkına sınırlama getirilmektedir.

45. Kuralda kamu düzenini bozacak eylem ve durumların mahiyeti, boyutu ve sınırlarının neler oldukları belirlenmediği gibi çarşı ve mahalle bekçilerine tanınan önleyici tedbir mahiyetindeki görev ve yetkilerin neler olduğunun ve kapsamının düzenlenmediği gözetildiğinde kuralda yasal çerçeve ve ilkelerin oluşturulmadığı ve bu suretle toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkına getirilen sınırlamanın kanunilik koşulunu sağlamadığı anlaşılmaktadır.

46. Açıklanan nedenlerle kural, Anayasa'nın 13. ve 34. maddelerine aykırıdır. İptali gerekir.

Kuralın Anayasa'nın 2. maddesine de aykırı olduğu ileri sürülmüş ise de bu bağlamda belirtilen hususların Anayasa'nın 13. ve 34. maddeleri yönünden yapılan değerlendirmeler kapsamında ele alınmış olması nedeniyle Anayasa'nın 2. maddesi yönünden ayrıca bir inceleme yapılmasına gerek görülmemiştir.

Kuralın Anayasa'nın 90., 123. ve 128. maddeleriyle ilgisi görülmemiştir.

3. (g) Bendi

a. İptal Talebinin Gerekeşi

47. Dava dilekçesinde özetle; dava konusu kuralda yer alan "...halkın sükûn ve istirahatini bozanları ve başkalarını rahatsız edenleri..." kavramının açık olmadığı, "...engellemek,"

ibaresinin ise hangi iş, işlem ve eylemleri kapsadığının belirli olmadığı belirtilerek kuralın Anayasa'nın 2., 13., 123. ve 128. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

b. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

48. Kuralla çarşı ve mahalle bekçilerine halkın sükûn ve istirahatini bozanları ve başkalarını rahatsız edenleri engellemek görev ve yetkisi verilmektedir.

49. 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 43. maddesi uyarınca kural ilgisi nedeniyle Anayasa'nın 13. maddesi yönünden de incelenmiştir.

50. Anayasa'nın 17. maddesinin birinci fıkrasında, herkesin maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahip olduğu belirtilmektedir. Öte yandan Anayasa'nın 12. maddesinde, "*Herkes, kişiliğine bağlı, dokunulmaz, devredilmez, vazgeçilmez temel hak ve hürriyetlere sahiptir.*" hükmüne yer verilerek suretiyle, insan olmanın bir gereği olarak var olduğu kabul edilen ve kişiliğin ayrılmaz bir parçasını teşkil eden özgürlükler güvenceye bağlanmaktadır.

51. Kişinin kendi iradesi doğrultusunda davranışlarda bulunması kişisel özerklik ve maddi ve manevi varlığını geliştirme hakkıyla doğrudan ilgilidir. Kişisel özerkliğe yönelik sınırlamalar özel hayat boyutuyla Anayasa'nın 17. maddesinin birinci fıkrasında düzenlenen maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkı kapsamında kalmaktadır.

52. Devletin kişinin maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına saygı gösterme yükümlülüğü, öncelikle kamu otoritelerinin bu hakka keyfi bir şekilde müdahale etmemelerini gerektirir. Bu, devletin bireyin kendini gerçekleştirme hakkına saygı gösterme yükümlülüğünden kaynaklanan negatif bir ödevdir.

53. Bireyin kendi iradesi doğrultusunda davranışlarda bulunma serbestisinin kısıtlanması kişinin maddi ve manevi varlığının korunması ve geliştirilmesi hakkını sınırlandırır. Çarşı ve mahalle bekçilerinin halkın sükûn ve istirahatini bozduğunu ve başkalarını rahatsız ettiğini düşündükleri kişileri engellemesi kişinin maddi ve manevi varlığının korunması ve geliştirilmesi hakkını sınırlandırmaktadır.

54. Öncelikle sınırlamanın kanunilik koşulunu sağlayıp sağlamadığı incelenmelidir.

55. 30/3/2005 tarihli ve 5326 sayılı Kabahatler Kanunu'nda sarhoş olarak başkalarının huzur ve sükûnunu bozacak şekilde davranışlarda bulunmak, başkalarının huzur ve sükûnunu bozacak şekilde gürültüye neden olmak çeşitli kabahatler arasında sayılmış ve yaptırım olarak idari para cezası öngörülmüştür.

56. Kuralda yer alan halkın sükûn ve istirahatini bozmak, başkalarını rahatsız etmek eylemlerinin kabahat kapsamındaki eylemler olarak mı değerlendirileceği, engelleme kapsamı, hangi yetkileri içerdiği ve sınırları konusunda bir belirleme bulunmamaktadır. Engelleme yetkisinin uyarma yetkisini aşması ve temel haklara müdahale boyutuna ulaşması da mümkündür. Bu bağlamda engelleme ifadesinin zor kullanma veya silah kullanma yetkisini içerip içermediği, engellenen eylemler hakkında 5326 sayılı Kanun hükümlerinin uygulanıp uygulanmayacağı, engellenen kişilerle ilgili ne tür işlemlerin yapılacağı, engelleme yetkisinin neleri içermediği, engellemeye konu eylemin hukuk sisteminde kabahat olarak dahi düzenlenmemiş olması durumunda engelleme mümkün olup olmadığı, suç ya da kabahat olmamasına rağmen özel hukuk ilişkisi çerçevesinde rahatsızlık verecek eylemlerin kural kapsamında bulunup bulunmadığı konularında bir açıklık bulunmamaktadır. Dolayısıyla kural hem kişiler hem de çarşı ve mahalle bekçileri yönünden herhangi bir duraksamaya ve kuşkuya yer vermeyecek şekilde uygulanabilir ve

anlaşılabilir nitelikte değildir. Bu durumda kişinin maddi ve manevi varlığının korunması ve geliştirilmesi hakkına yönelik sınırlamanın kanunilik koşulunu sağladığı söylenemeyecektir.

57. Açıklanan nedenlerle kural, Anayasa'nın 13. ve 17. maddelerine aykırıdır. İptali gerekir.

Kuralın Anayasa'nın 2. maddesine de aykırı olduğu ileri sürülmüş ise de bu bağlamda belirtilen hususların Anayasa'nın 13. ve 17. maddeleri yönünden yapılan değerlendirmeler kapsamında ele alınmış olması nedeniyle Anayasa'nın 2. maddesi yönünden ayrıca bir inceleme yapılmasına gerek görülmemiştir.

Kural, Anayasa'nın 13. ve 17. maddelerine aykırı görülerek iptal edildiğinden ayrıca Anayasa'nın 123. ve 128. maddeleri yönünden incelenmemiştir.

Ç. Kanun'un 7. Maddesinin (1) Numaralı Fıkrasının (ç) Bendinde Yer Alan "...ya da topluma yönelik..." ve (2) Numaralı Fıkrasının Birinci Cümlesinde Yer Alan "...makul bir sebebin..." İbareleri ile (3) Numaralı Fıkrasının Birinci Cümlesinin "...kimliğini veya bulundurulması gerekli diğer belgelerin ibraz edilmesini isteyebilir." Bölümünün, Üçüncü Cümlesinde Yer Alan "...tutularak..." İbaresinin ve (6) Numaralı Fıkrasının Birinci Cümlesinin İncelenmesi

1. (1) Numaralı Fıkranın (ç) Bendinde Yer Alan "...ya da topluma yönelik..." İbaresini

a. Anlam ve Kapsam

58. 7245 sayılı Kanun'un 7. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (ç) bendinde çarşı ve mahalle bekçilerinin, görev bölgesi ve çalışma saatleri ile sınırlı olmak kaydıyla kişileri ve araçları; kişilerin hayatı, vücut bütünlüğü veya mal varlığı bakımından ya da topluma yönelik mevcut veya muhtemel bir tehlikeyi önlemek amacıyla durdurabileceği belirtilmiş olup anılan bentte yer alan "...ya da topluma yönelik..." ibaresi dava konusu kuralı oluşturmaktadır.

59. Söz konusu maddenin gerekçesinde de ilgili bentte açıklanan nedenlerle tehlikeyi önlemek amacıyla çarşı ve mahalle bekçilerinin kişileri ve araçları durdurmasının bir zorunluluk olduğu ifade edilmiştir.

60. Çarşı ve mahalle bekçilerinin durdurma ve kimlik sorma yetkisini düzenleyen anılan madde polisin durdurma ve kimlik sorma yetkisinin düzenlendiği 4/7/1934 tarihli ve 2559 sayılı Polis Vazife ve Salâhiyet Kanunu'nun 4/A maddesiyle büyük ölçüde aynı görev ve yetkileri içermektedir.

61. Söz konusu Kanun'a 4/A maddesinin gerekçesinde durdurma yetkisinin, polisin görevlerinin yerine getirilmesi bakımından en başta gelen, temel hak ve özgürlükleri en az etkileyen yetkilerinden olduğu, hâlen kanunlarda düzenlenmemiş olan bu yetkinin anılan maddede düzenlendiği ifade edilmiştir. Madde gerekçesinde de polisin suçla mücadele ve özellikle suçu önlemedeki etkinliğini artırmak bakımından, polise, tehlikenin ve suç işlenmesinin önlenmesine ilişkin ve hukuka uygun yetkiler verilmesinin benimsendiği, düzenlemenin temel hak ve özgürlükleri koruma felsefesinden hareketle hazırlandığı, Avrupa Birliği standartları, uluslararası ölçütler, çağdaş yaklaşımlar ve yeni güvenlik konseptinin göz önünde bulundurulduğu belirtilmiştir.

b. İptal Talebinin Gerekçesi

62. Dava dilekçesinde özetle; dava konusu kuralla muhtemel veya mevcut tehlikenin belirlenmesinin çarşı ve mahalle bekçilerinin öznel değerlendirmesine bırakıldığı, bu durumun kişi

özgürlüğü ve güvenliğine müdahaleye yönelik keyfiliğe yol açacağı belirtilerek kuralın Anayasa'nın 2., 13., 19., 90., 123. ve 128. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

c. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

63. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 43. maddesi uyarınca kural, ilgisi nedeniyle Anayasa'nın 23. maddesi yönünden de incelenmiştir.

64. Anayasa'nın "*Yerleşme ve seyahat hürriyeti*" başlıklı 23. maddesinde herkesin yerleşme ve seyahat özgürlüğüne sahip olduğu hüküm altına alınmıştır. Seyahat özgürlüğü kişinin serbestçe hareket edebilmesini ve bir yerden diğer bir yere gidebilmesini güvence altına almaktadır.

65. Kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkı ile seyahat özgürlüğüne yönelik sınırlama arasındaki temel fark, nitelik ve esastan ziyade sınırlamanın derece ve yoğunluğu ile ilgilidir. Kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkı bağlamında hareket serbestisine yönelik kısıtlama, seyahat özgürlüğüne yönelik bir sınırlamaya göre çok daha ileri derecede ve yoğun olmalıdır. Sınırlamalardaki derece ya da yoğunluğun değerlendirilmesinde, tedbirin niteliği, süresi, etkileri ve uygulanma tarzı gibi çeşitli faktörler ile bireyin gündelik hayatının devlet tarafından ne ölçüde denetim altında tutulduğunun dikkate alınması gerekir (*Sebahat Tuncel*, B. No: 2012/1051, 20/2/2014, § 44).

66. Bu bağlamda kişilerin kamuya açık alanlarda dolaşmasını, araçların seyirlerinin kısıtlanmasını öngören kuralların seyahat özgürlüğü kapsamında değerlendirilmesi gerekir.

67. Dava konusu kuralın da yer aldığı bentte çarşı ve mahalle bekçilerine topluma yönelik mevcut veya muhtemel tehlikelerin önlenmesi için kişileri ve araçları durdurma yetkisinin tanınması kişinin özgürlüğünden yoksun bırakılması sonucunu doğuracak tutma işleminden farklı olarak seyahat özgürlüğüne yönelik bir sınırlama getirmektedir.

68. Seyahat özgürlüğüne sınırlama getirilirken temel hak ve özgürlüklerin sınırlanmasına ilişkin genel ilkeleri düzenleyen Anayasa'nın 13. maddesinin gözönüne alınması gerekmektedir.

69. Kuralla çarşı ve mahalle bekçilerine tanınan kişileri ve araçları durdurma yetkisinin kapsam ve sınırları ile bu yetkinin kullanılma şartlarının herhangi bir tereddüde yer vermeyecek şekilde açık ve net olarak düzenlendiği gözetildiğinde kuralın kanunilik şartını taşıdığı sonucuna ulaşılmıştır.

70. Anayasa'nın 23. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan vatandaşın yurt dışına çıkma özgürlüğünün, ancak suç soruşturması veya kovuşturması sebebiyle hâkim kararına bağlı olarak sınırlanabileceğine ilişkin teminatın niteliği itibarıyla ancak bireysel durumlarda işlerlik kazanabileceği, dolayısıyla bu özel sınırlama sebebinin yalnızca bireysel olarak belirli kişi veya kişilerin yurt dışına çıkış haklarının sınırlanması hâlinde söz konusu olabileceği, buna karşılık seyahat özgürlüğünü genel olarak sınırlayan düzenlemelere yönelik herhangi bir sınırlama nedenine Anayasa'nın 23. maddesinde yer verilmediği anlaşılmaktadır (bazı farklarla birlikte bkz. AYM, E.2019/94, K.2022/32, 24/03/2022, § 117).

71. Nitekim Anayasa'nın söz konusu maddesinin üçüncü fıkrasında değişiklik yapan 7/5/2010 tarihli ve 5982 sayılı Kanun'un 3. maddesinin gerekçesinde de "*Maddede yapılan değişiklikle, idare tarafından, vatandaşın yurt dışına çıkma hürriyetinin sınırlandırılmasına son verilmekte; yurt dışına çıkma hürriyetinin, sadece suç soruşturması veya kovuşturması sebebiyle ve hâkim kararına bağlı olarak sınırlandırılabilmesi ilkesi benimsenmektedir.*" denilmektedir. Bu bağlamda Anayasa'nın başka maddelerinde yer alan hak ve özgürlükler ile devlete yüklenen ödevler

seyahat özgürlüğüne sınır teşkil edebilir (bazı farklarla birlikte bkz. AYM, E.2019/94, K.2022/32, 24/03/2022, § 118).

72. Anayasa'nın 5. maddesinde, kişilerin ve toplumun huzur ve refahını sağlamak devletin temel amaç ve görevleri arasında sayılmıştır. Bu yönüyle devletin kamu düzeni ya da güvenliğinin bozulmasına neden olabilecek fiilleri önlemek üzere gerekli tedbirleri alması söz konusu olabilir. Kural kapsamında topluma yönelik bir tehlikenin önlenmesi amacıyla kişilerin ve araçlarının durdurulması kamu düzeni ve güvenliğini tesis etmek suretiyle kişilerin ve toplumun huzur ve refahını sağlama amacına hizmet etmektedir. Bu açıdan kuralın meşru bir amaca yönelik olduğu anlaşılmaktadır.

73. Anayasa'nın 13. maddesinde ifade edilen *ölçülülük ilkesi*, temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasına ilişkin başvurularda dikkate alınması gereken bir diğer ilkedir. Ölçülülük ilkesi *elverişlilik*, *gereklilik* ve *orantılılık* olmak üzere üç alt ilkeden oluşmaktadır. *Elverişlilik* öngörülen sınırlamanın ulaşılmak istenen amacı gerçekleştirmeye elverişli olmasını, *gereklilik* ulaşılmak istenen amaç bakımından sınırlamanın zorunlu olmasını diğer bir ifadeyle aynı amaca daha hafif bir sınırlama ile ulaşılmamasının mümkün olmamasını, *orantılılık* ise hakka getirilen sınırlama ile ulaşılmak istenen amaç arasında makul bir dengenin gözetilmesi gerekliliğini ifade etmektedir.

74. Kişilerin ve araçların durdurulabilmesi için topluma yönelik mevcut veya muhtemel tehlikeler farklılık gösterebileceğinden bunların ayrı ayrı somut şekilde gösterilmesi kanun yapma tekniği açısından imkânsız olabilir. Topluma yönelik tehlikelerin önlenmesi amacıyla kişilerin ve araçların durdurulmasının kişilerin güvenliğini de sağlamaya yönelik olduğundan kuralın ulaşılmak istenen amacı gerçekleştirmek için elverişli olduğu anlaşılmaktadır.

75. Toplum için tehlike oluşturabileceği konusunda somut belirtilerin bulunduğu kişilerin ve araçların durdurulması dışında, söz konusu kişilerin veya araçların doğurduğu riski bertaraf edebilecek daha hafif bir müdahale biçiminin varlığı da tespit edilemediğine göre çarşı ve mahalle bekçilerine bu kişileri ve araçları durdurma yetkisi verilmesinin kanun koyucunun başvurabileceği araçlar arasında olduğu kanaatine varılmıştır. Dolayısıyla kuralın anılan meşru amaca ulaşmak için gerekli olma koşulunu sağladığı değerlendirilmiştir.

76. Kuralın da yer aldığı (1) numaralı fıkra uyarınca çarşı ve mahalle bekçilerinin kişileri ve araçları topluma yönelik mevcut veya muhtemel tehlikeleri önlemek için durdurma yetkisinin görev bölgesi ve çalışma saatleriyle sınırlı ve kimlik sorulması amacına yönelik olduğu, ayrıca aynı maddenin (2) numaralı fıkrasında belirtildiği gibi durdurma yetkisinin kullanılabilmesinde makul bir sebebin bulunması, süreklilik arz edecek, fiilî durum ve keyfilik oluşturacak şekilde durdurma işleminin yapılamayacağı gözetildiğinde kuralla öngörülen sınırlama ile ulaşılmak istenen amaç arasında adil bir dengenin bulunduğu ve kişilere ağır külfetler yüklenmediği anlaşılmakla kuralın anılan hakka ölçsüz bir sınırlama getirmediği sonucuna ulaşılmıştır.

77. Açıklanan nedenlerle kural, Anayasa'nın 13. ve 23. maddelerine aykırı değildir. İptal talebinin reddi gerekir.

Kuralın Anayasa'nın 2. maddesine de aykırı olduğu ileri sürülmüş ise de bu bağlamda belirtilen hususların Anayasa'nın 13. ve 23. maddeleri yönünden yapılan değerlendirmeler kapsamında ele alınmış olması nedeniyle Anayasa'nın 2. maddesi yönünden ayrıca bir inceleme yapılmasına gerek görülmemiştir.

Kuralın Anayasa'nın 19., 90., 123. ve 128. maddeleriyle ilgisi görülmemiştir.

2. (2) Numaralı Fıkranın Birinci Cümlesinde Yer Alan "...makul bir sebebin..." İbaresini

a. İptal Talebinin Gerekçesi

78. Dava dilekçesinde özetle; dava konusu kuralın öngördüğü durumun çarşı ve mahalle bekçileri tarafından nasıl tespit edileceğine yönelik bir ölçütün bulunmadığı, bu durumun açıkça tanımlanmaması nedeniyle öngörülebilir ve ölçülü olmadığı belirtilerek kuralın Anayasa'nın 2., 13., 19., 90., 123. ve 128. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

b. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

79. 6216 sayılı Kanun'un 43. maddesi uyarınca kural, ilgisi nedeniyle Anayasa'nın 23. maddesi yönünden de incelenmiştir.

80. 7245 sayılı Kanun'un 7. maddesinin (2) numaralı fıkrasının birinci cümlesinde çarşı ve mahalle bekçilerinin durdurma yetkilerini kullanılabilmeleri için makul bir sebebin bulunması gerektiği öngörülmüş olup anılan cümlede yer alan "...makul bir sebebin..." ibaresi dava konusu kuralı oluşturmaktadır.

81. Kuralın da yer aldığı fıkra da çarşı ve mahalle bekçilerine kişileri ve araçları makul sebeplerle durdurma yetkisinin tanınması kişinin özgürlüğünden yoksun bırakılması sonucunu doğuracak tutma işleminden farklı olarak seyahat özgürlüğüne yönelik bir sınırlama getirmektedir.

82. Kural ile çarşı ve mahalle bekçilerine tanınan kişileri ve araçları durdurma yetkisinin makul sebeplerle kullanılabileceği öngörülmüş, kuralın yer aldığı maddenin (1) ve (2) numaralı fıkralarında çarşı ve mahalle bekçilerinin kişileri ve araçları durdurma yetkilerinin amacı, kapsam ve sınırları belirtilmiş olduğundan kanunilik şartı yerine getirilmiştir. Kuralın Anayasa'nın 23. maddesinde seyahat özgürlüğünün suç soruşturma ve kovuşturması sebebiyle ve suç işlenmesinin önlenmesi amaçlarıyla sınırlanabileceğine ilişkin hükmü de dikkate alındığında kamu yararı amacı dışında bir amaç taşıdığı saptanamadığından meşru bir amaca dayandığı anlaşılmaktadır. Bu durumda yapılan düzenlemenin ölçülü olup olmadığının incelenmesi gerekecektir.

83. Kişilerin ve araçların durdurulabilmesi için Kanun'un 7. maddesinin (1) numaralı fıkrasında bir suç veya kabahatin işlenmesinin önlenmesi, suç işlendikten sonra kaçan faillerin yakalanmasının sağlanması, işlenen suç veya kabahatlerin faillerinin kimliklerinin tespit edilmesi gibi sebeplerden anlaşılacağı üzere, suçların önlenmesine ve kişilerin güvenliğini sağlamaya yönelik olan kuralın ulaşılmak istenen amacı gerçekleştirmek için elverişli ve gerekli olmadığı söylenemez.

84. İptali talep edilen ibarenin yer aldığı Kanun'un 7. maddesinin bütünü göz önüne alındığında çarşı ve mahalle bekçilerinin kişileri ve araçları makul sebeplerle durdurma yetkisinin görev bölgesi ve çalışma saatleri ile sınırlı olduğu, durdurma işleminin süreklilik arz edecek, fiilî durum ve keyfilik oluşturacak şekilde olamayacağı da gözetildiğinde kuralla öngörülen sınırlama ile ulaşılmak istenen amaç arasında adil bir dengenin bulunduğu ve kişilere ağır külfetler yüklenmediği anlaşılmakla kuralın anılan hakka ölçüsüz bir sınırlama getirmediği sonucuna ulaşılmıştır.

85. Açıklanan nedenlerle kural, Anayasa'nın 13. ve 23. maddelerine aykırı değildir. İptal talebinin reddi gerekir.

Kuralın Anayasa'nın 2. maddesine de aykırı olduğu ileri sürülmüş ise de bu bağlamda belirtilen hususların Anayasa'nın 13. ve 23. maddeleri yönünden yapılan değerlendirmeler kapsamında ele alınmış olması nedeniyle Anayasa'nın 2. maddesi yönünden ayrıca bir inceleme yapılmasına gerek görülmemiştir.

Kuralın Anayasa'nın 19., 90., 123. ve 128. maddeleriyle ilgisi görülmemiştir.

3. (3) Numaralı Fıkranın Birinci Cümlesinin “...kimliğini veya bulundurulması gerekli diğer belgelerin ibraz edilmesini isteyebilir.” Bölümü

a. İptal Talebinin Gerekçesi

86. Dava dilekçesinde özetle; dava konusu kuralda yer alan “...gerekli diğer belgelerin...” neler olduğunun örnekleme yöntemiyle belirlenmediği, kimlik bilgisinin kişisel veri niteliğinde olduğu, kimliği sorulan kişinin talebi hâlinde kendisine bir belgenin verilir verilmeyeceğinin ve kimlik sorma işleminin ne kadar süre ile yapılabileceğinin belirsiz olduğu, bu durumun toplum içinde fişlemeye yol açabileceği, kimlik bilgilerini göstermek suretiyle kişisel verilerine ulaşılan kişilerin daha sonra taciz edilmesini engelleyecek yasal bir güvencenin bulunmadığı belirtilerek kuralın Anayasa'nın 13., 20. ve 90. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

b. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

87. 7245 sayılı Kanun'un 7. maddesinin (3) numaralı fıkrasının dava konusu kuralın da birinci cümlesinde çarşı ve mahalle bekçisinin, görevini yerine getirirken kendisinin çarşı ve mahalle bekçisi olduğunu belirleyen belgeyi gösterdikten sonra, durdurduğu kişiye durdurma sebebini bildireceği ve durdurma sebebine ilişkin sorular sorabileceği, kimliğini veya bulundurulması gerekli diğer belgelerin ibraz edilmesini isteyebileceği belirtilmiştir. Anılan cümlelerin “...kimliğini veya bulundurulması gerekli diğer belgelerin ibraz edilmesini isteyebilir.” bölümü dava konusu kuralı oluşturmaktadır.

88. Anayasa'nın 20. maddesinin birinci ve üçüncü fıkralarında "*Herkes, özel hayatına ve aile hayatına saygı gösterilmesini isteme hakkına sahiptir. Özel hayatın ve aile hayatının gizliliğine dokunulamaz. /.../ Herkes, kendisiyle ilgili kişisel verilerin korunmasını isteme hakkına sahiptir. Bu hak; kişinin kendisiyle ilgili kişisel veriler hakkında bilgilendirilme, bu verilere erişme, bunların düzeltilmesini veya silinmesini talep etme ve amaçları doğrultusunda kullanılıp kullanılmadığını öğrenmeyi de kapsar. Kişisel veriler, ancak kanunda öngörülen hallerde veya kişinin açık rızasıyla işlenebilir. Kişisel verilerin korunmasına ilişkin esas ve usuller kanunla düzenlenir.*" denilmektedir.

89. Özel hayata saygı hakkı Anayasa'nın anılan maddesinde koruma altına alınmıştır. Devlet, kişilerin özel ve aile hayatına keyfi olarak müdahale etmemek ve üçüncü kişilerin haksız saldırılarını önlemekle yükümlüdür. Özel hayata saygı hakkı kapsamında korunan hukuksal çıkarılardan biri de bireyin mahremiyet hakkıdır. Ancak mahremiyet hakkı sadece yalnız kalma hakkından ibaret olmayıp bu hak, bireyin kendisiyle ilgili bilgileri kontrol edebilme hukuksal çıkarını da kapsamaktadır. Bireyin kendisine ilişkin herhangi bir bilginin kendi rızası olmaksızın açıklanmaması, yayılmaması, bu bilgilere başkaları tarafından ulaşılamaması ve rızası hilafına kullanılmaması, kısaca bu bilgilerin mahrem kalması konusunda menfaati bulunmaktadır. Bu husus, bireyin kendisiyle ilgili bilgilerin geleceğini belirleme hakkına işaret etmektedir (*Serap Tortuk*, B. No: 2013/9660, 21/1/2015, §§ 31, 32). Özel hayata saygı hakkının kapsamında olan bireylerin kişisel verilerinin korunması hakkı, Anayasa'nın söz konusu maddesinde açık olarak düzenlenmiştir (*Nurcan Belin*, B. No: 2014/14187, 10/1/2018, § 38).

90. Anayasa Mahkemesi kararlarında da belirtildiği üzere kişisel veri -belirli veya kimliği belirlenebilir olmak şartıyla- bir kişiye ilişkin bütün bilgileri ifade etmekte olup ad, soyadı, doğum tarihi ve doğum yeri gibi bireyin sadece kimliğini ortaya koyan bilgilerin değil telefon numarası, motorlu taşıt plakası, sosyal güvenlik numarası, pasaport numarası, öz geçmiş, resim, görüntü ve ses kayıtları, parmak izleri, sağlık bilgileri, genetik bilgiler, IP adresi, e-posta adresi, alışveriş alışkanlıkları, hobiler, tercihler, etkileşimde bulunulan kişiler, grup üyelikleri, aile bilgileri gibi kişiyi doğrudan veya dolaylı olarak belirlenebilir kılan tüm verilerin kişisel veri kapsamında olduğu

belirtilmektedir (AYM, E.2014/74, K.2014/201, 25/12/2014; E.2014/180, K.2015/30, 19/3/2015; E.2017/180, K.2018/109, 6/12/2018, § 54).

91. Kural uyarınca çarşı ve mahalle bekçisi, durdurduğu kişinin kimliğini veya bulundurulması gerekli diğer belgelerin ibraz edilmesini isteyebilecektir.

92. Kuralın da yer aldığı maddenin gerekçesinde “Çarşı ve mahalle bekçilerinin, görevlerini yerine getirirken, kendisinin bekçi olduğunu belirleyen belgeyi gösterdikten sonra kişilere, kimliğine ve durdurma sebebine ilişkin sorular sorabilmesi ve durdurduğu kişiden kimliğini veya bulundurulması gerekli diğer belgelerin ibraz edilmesini isteyebilmesi öngörülmektedir. Çarşı ve mahalle bekçilerinin kişilerin kimliğini görmek istemesi karşısında, herkes nüfus cüzdanı, pasaport veya diğer resmi bir belgeyi göstererek veya başka bir suretle kimliğini ispat etmek zorundadır. Çarşı ve mahalle bekçilerinin, kimliğini geçerli bir belge ile ispatlayamayanlara bu hususta gerekli kolaylığı göstermesi öngörülmektedir. Kişilerin kimliğini ispat etmesi halinde, kişilerden, başka belge göstermesi veya getirmesi istenemeyecektir.” denilmektedir.

93. Öte yandan Anayasa'nın 20. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan kişisel verilerin korunmasını isteme hakkı yönünden inceleme yapılabilmesi için öncelikle anılan hak kapsamında korunması gerekli bir kişisel verinin olup olmadığı belirlenmelidir (Arif Ali Cangı, B. No: 2016/4060, 17/9//2020, §64).

94. Çarşı ve mahalle bekçilerinin durdurduğu kişilerden isteyeceği kimlikler madde gerekçesinde de belirtildiği gibi nüfus cüzdanı, pasaport veya diğer resmî bir belge ile kimliğini ispat eden belgeler olup bu kimlikler ile bulundurmaları gerekli diğer belgeler kişisel veri kapsamındaki bilgileri içermektedir. Bu durumda çarşı ve mahalle bekçilerinin durdurduğu kişiden kimliğini veya bulundurulması gerekli diğer belgelerin ibraz edilmesini istemesi kişisel verilerin korunmasını isteme hakkını sınırlamaktadır.

95. Dava konusu kuralda yer alan kimlik veya bulundurulması gerekli diğer belgeler kuralın gerekçesi de dikkate alındığında kişilerin kimliğini ispat etmeye elverişli her türlü resmî evrakı içermektedir. Kurala konu *bulundurulması gerekli diğer belgeler* araç kullanılıyorsa buna ait ruhsat, üzerinde silah taşıyorsa buna ilişkin ruhsat gibi kişilerin buldukları yerde ya da araçlarında bulduklarını gerekli diğer belgeler olduğu anlaşılmaktadır. Kanun koyucunun bu düzenlemede de *bulundurulması gerekli diğer belgeler* ile genel bir kavram kullanmayı tercih etmesi, somut olayın özelliğine göre bulundurulması gerekli belgelerin değişebilmesinden dolayı her bir belgenin tek tek sayılmasının zorluğundan ve kanun yapma tekniğinin doğasından kaynaklanmaktadır. Böylece belirli ve öngörülebilir bir düzenleme yapıldığı gözetildiğinde kuralın kanunilik şartını taşıdığı sonucuna ulaşılmıştır.

96. Anayasa'nın 20. maddesinin üçüncü fıkrasında kişisel verilerin korunmasını isteme hakkına yönelik sınırlama ve müdahaleler yönünden özel bir sınırlama sebebine yer verilmemiştir. Bununla birlikte Anayasa Mahkemesinin yerleşik içtihadına göre özel sınırlama nedeni öngörülmemiş hak ve özgürlüklerin de o hak ve özgürlüğün doğasından kaynaklanan bazı sınırları bulunmaktadır. Ayrıca Anayasa'nın başka maddelerinde yer alan hak ve özgürlükler ile devlete yüklenen ödevler özel sınırlama sebebi gösterilmemiş hak ve özgürlüklere sınır teşkil edebilir (AYM, E.2014/177, K.2015/49, 14/5/2015).

97. Anılan Kanun'un 7. maddesinin (1) numaralı fıkrası uyarınca çarşı ve mahalle bekçilerinin kişileri ve araçları ancak suç ve kabahatlerin işlenmesinin engellenmesi, suç işlendikten sonra kaçan faillerin yakalanmasının sağlanması, işlenen suç veya kabahatlerin faillerinin kimliklerinin tespit edilmesi, hakkında yakalama emri ya da zorla getirme kararı verilmiş olan kişilerin tespit edilmesi, kişilere ya da topluma yönelik mevcut veya muhtemel bir tehlikenin

önlenmesi amacıyla durdurabileceği ve bu amaçla durdurduğu kişilerden kural uyarınca kimlik veya bulundurulması gerekli diğer belgelerin ibraz edilmesini isteyebileceği gözetildiğinde kuralın kamu düzeninin sağlanması biçimindeki meşru bir amaca dayandığı anlaşılmaktadır.

98. Kuralla kişisel verilerin korunmasını isteme hakkına getirilen sınırlamaların Anayasa'nın 13. maddesi uyarınca demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olması bir başka ifadeyle demokratik toplumda zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşılaması gerekir.

99. Kural gereğince kimlik ve diğer belgelerin ibrazının istenmesi için önce durdurma işleminin yapıldığı ve durdurmanın Kanun'un 7. maddesinin (1) numaralı fıkrasında sayılan kamu düzeni açısından riskli sayılabilecek bazı durumlarda mümkün olduğu göz önüne alındığında kuralın demokratik toplumda zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşılamaya yönelik olmadığı söylenemez.

100. Öte yandan kişisel verilerin korunmasını isteme hakkının sınırlanması için seçilen aracın öngörülen amaca ulaşılabilmesi bakımından elverişli olması gerekir. Ayrıca seçilen araç bu hakkı en az zedeleyici nitelikte olmalıdır. Bununla birlikte hakkı daha az zedeleyen aracın tercih edilmesi gerektiğinin söylenebilmesi için söz konusu araç aynı amacı gerçekleştirmeye elverişli olmalıdır. Daha hafif sınırlama teşkil eden aracın tercih edilmesi hâlinde öngörülen amaç gerçekleşmeyecek ise daha ağır sınırlama oluşturan aracın seçimi hususundaki tercih, Anayasa'ya aykırı olmaz. Bunun dışında hangi sınırlama aracının tercih edileceği hususunda kanun koyucunun takdir yetkisi bulunmaktadır (AYM, E.2017/16, K.2019/64, 24/7/2019, § 53).

101. Kişisel verilerin korunmasını isteme hakkına yönelik sınırlamalar orantılı da olmalıdır. Orantılılık, amaç ile araç arasında adil bir denge kurulmasını gerektirmektedir. Buna göre kişisel verilerin korunması hakkına getirilen sınırlamayla ulaşılmak istenen meşru amaç ve aleyhine anılan hakkı sınırlanan kişinin bu hakkın korunmasındaki bireysel yararı arasında makul bir orantı kurulmalıdır. Hedeflenen amaca ulaşıldığında elde edilecek kamusal yararlar kıyaslandığında, sınırlama ile kişiye yüklenen külfetin aşırı ve orantısız olmaması gerekir. Kişiye yüklenen külfetin aşırı olup olmadığının tespitinde kişinin hak ve menfaatleri üzerinde oluşturduğu tesir ve sınırlamanın gerekçesini oluşturan meşru amacın niteliği göz önünde bulundurulmalıdır (AYM, E.2017/16, K.2019/64, 24/7/2019, § 54).

102. Görevli oldukları bölgede suç ve kabahatin önlenmesini, failerin yakalanmasını sağlamak, kişilere veya topluma yönelik tehlikeyi önlemek gibi nedenlerle çarşı ve mahalle bekçileri tarafından, durdurdukları kişilerin kimliklerinin tespiti için kimlik ile bulundurmaları gerekli diğer belgelerin ibrazının istenmesi ile getirilen sınırlamanın anılan amaca ulaşmak bakımından elverişli ve gerekli olmadığı söylenemez. Kuralın da yer aldığı (3) numaralı fıkrayla çarşı ve mahalle bekçilerinin kişileri ve araçları durdurdukları esnada kendilerinin çarşı ve mahalle bekçisi olduğunu belirleyen belgeyi göstermekle, durdurduğu kişiye durdurma sebebini bildirmekle, kimliğini ispatlama hususunda gerekli kolaylığı tanımakla ve herhangi bir şekilde kişinin kimliğinin belirlenmemesi durumunda derhâl genel kolluk kuvvetlerine haber vermekle yükümlü kılındıkları gözetildiğinde kurala konu yetkinin keyfî şekilde kullanımını önleyecek güvencelere yer verildiği anlaşılmakla kuralın öngördüğü sınırlamanın orantısız olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

103. Açıklanan nedenlerle kural, Anayasa'nın 13. ve 20. maddelerine aykırı değildir. İptal talebinin reddi gerekir.

Kuralın, Anayasa'nın 90. maddesiyle ilgisi görülmemiştir.

4. (3) Numaralı Fıkranın Üçüncü Cümlesinde Yer Alan "...tutularak..." İbaresini

a. Anlam ve Kapsam

104. 7245 sayılı Kanun'un 7. maddesinin (3) numaralı fıkrasının üçüncü cümlesinde bulundurulması gerekli belgenin bulunmaması, açıklamada bulunmaktan kaçınması veya gerçeğe aykırı beyanda bulunması dolayısıyla ya da diğer surette kimliği belirlenemeyen kişinin tutularak durumdan derhâl genel kolluk görevlilerinin haberdar edileceği öngörülmüş olup anılan cümlede yer alan "...tutularak..." ibaresi dava konusu kuralı oluşturmaktadır.

105. 5326 sayılı Kanun'un 40. maddesinde de kimliği bildirmeme kabahat olarak düzenlenmiş olup anılan maddenin (2) numaralı fıkrasında "*Açıklamada bulunmaktan kaçınması veya gerçeğe aykırı beyanda bulunması dolayısıyla kimliği belirlenemeyen kişi tutularak durumdan derhal Cumhuriyet savcısı haberdar edilir. Bu kişi, kimliği açık bir şekilde anlaşılincaya kadar gözaltına alınır ve gerekirse tutuklanır. Gözaltına ve tutuklamaya karar verme yetkisi ve usulü bakımından Ceza Muhakemesi Kanunu hükümleri uygulanır.*" denilmektedir.

106. Benzer şekilde 2559 sayılı Kanun'un 4/A maddesinin dokuzuncu fıkrasında da "*Belgesinin bulunmaması, açıklamada bulunmaktan kaçınması veya gerçeğe aykırı beyanda bulunması dolayısıyla ya da sair surette kimliği belirlenemeyen kişi tutularak durumdan derhal Cumhuriyet savcısı haberdar edilir. Bu kişi, kimliği açık bir şekilde anlaşılincaya kadar gözaltına alınır ve gerekirse tutuklanır. Gözaltına ve tutuklamaya karar verme yetkisi ve usulü bakımından 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu hükümleri uygulanır.*" denilerek anılan hususta polise yetki verilmiştir.

107. Dava konusu kurala konu tutma işlemleri önleyici kolluk faaliyetleri çerçevesinde kimliğin belirlenmesi amacıyla kişinin belirli bir süre için tutulmasıyla ilgilidir. Çarşı ve mahalle bekçilerine tanınan tutma işlemi bir suç şüphesi olmamakla birlikte tehlikenin ortadan kaldırılması amacıyla yöneliktir. Bu nedenle tutmaya ilişkin önleyici tedbir koruma tedbirlerinden farklıdır. Tutma tedbirinde durdurma işleminin gerekçesine dayalı olarak maddi gerçeğe ulaşabilmek için kişinin kimlik tespitinin sağlanması amaçlanmaktadır. Kimlik tespiti sadece kişinin kim olduğunun belirlenmesini sağlar. Tutmanın devamında kişi hakkında uygulanan tedbir, yapılacak tespitler uyarınca yakalama veya gözaltına dönüştürülebilir.

108. 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 90. maddesine göre koruma tedbiri olarak yakalamaya, kişiye suçu işlerken rastlanması veya suçüstü bir fiilden dolayı izlenen kişinin kaçması olasılığının bulunması veya hemen kimliğini belirleme imkânının bulunmaması hâllerinde başvurulur. Bu nedenle yakalama suç şüphesi altında olan kişiye yönelik uygulanan daha şiddetli ve adli bir tedbirdir.

109. Kolluk görevlilerinin, tutuklama kararı veya yakalama emri düzenlenmesini gerektiren ve gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde; Cumhuriyet savcısına veya amirlerine derhâl başvurma imkânının bulunmadığı takdirde, yakalama yetkisine sahip oldukları da aynı maddede öngörülmektedir.

110. Anılan Kanun'un gözaltını düzenleyen 91. maddesinde de yakalanan kişinin Cumhuriyet savcılığınca bırakılmazsa, soruşturmanın tamamlanması için gözaltına alınmasına karar verilebileceği, gözaltı süresinin, yakalama yerine en yakın hâkim veya mahkemeye gönderilmesi için zorunlu süre hariç, yakalama anından itibaren yirmi dört saati geçemeyeceği belirtilmiştir.

b. İptal Talebinin Gerekçesi

111. Dava dilekçesinde özetle; dava konusu kuralla tanınan tutma yetkisinin ölçüsünün ve şartlarının belirlenmediği, genel kolluk kadar eğitim almayan ve mesleğe kabul ve giriş şartları

yönetmeliğe bırakılan çarşı ve mahalle bekçilerine tanınan bu yetkinin kişilere yönelik keyfî cezalandırma hâline dönüşebileceği, tutulma nedeni ve süresini gösterir belge verme yükümlülüğünün de düzenlenmediği, bu hâliyle kişi güvenliği ve özgürlüğü hakkının ihlal edildiği belirtilerek kuralın Anayasa'nın 13., 19. ve 90. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

c. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

112. Kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkı devletin bireylerin özgürlüğüne keyfi olarak müdahale etmemesini güvence altına alan temel bir haktır (*Sebahat Tuncel*, B. No: 2021/871, 13/4/2022, § 34).

113. Dava konusu kuralla, durumdan derhâl genel kolluk görevlilerinin haberdar edilip onlar gelinceye kadar kimliği belirlenemeyen kişinin tutulması söz konusu olduğundan kişinin özgürlük ve güvenlik hakkına bir sınırlama getirildiğinde kuşku bulunmamaktadır.

114. 7245 sayılı Kanun'un 7. maddesinin dava konusu kuralın da yer aldığı Kanun'un (3) numaralı fıkrasında hangi kişilerin, hangi hâl ve şartlarda, ne kadar süreyle tutulabilecekleri herhangi bir tereddüde yer vermeyecek şekilde açık ve net olarak düzenlendiği gözetildiğinde kuralın kanunilik şartını taşıdığı anlaşılmaktadır.

115. Anayasa'nın 19. maddesinin birinci fıkrasında herkesin kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkına sahip olduğu ilke olarak ortaya konduktan sonra ikinci ve üçüncü fıkralarında, şekil ve şartları kanunda gösterilmek koşuluyla kişilerin özgürlüğünden mahrum bırakılabileceği durumlar sınırlı olarak sayılmıştır. Dolayısıyla kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkının kısıtlanması ancak Anayasa'nın anılan maddesinde belirlenen durumlardan herhangi birinin varlığı hâlinde söz konusu olabilir (*Cesim Keserci*, B. No: 2016/11481, 2/11/2022, § 11).

116. Anayasa'nın 19. maddesinin kişi hürriyetinin kısıtlanmasına imkân tanıdığı durumlardan biri de maddenin ikinci fıkrasında düzenlenmiş olan, kanunda öngörülen bir yükümlülüğün gereği olarak kişilerin tutulması hâlidir. Anayasa'nın 19. maddesinin ikinci fıkrasında yer alan "... kanunda öngörülen bir yükümlülüğün gereği olarak ilgilinin yakalanması ..." ibaresi suç isnadı altında olmayan kişilerin de kanunda öngörülen yükümlülüklerin ifasını sağlamak amacıyla yakalanmasına imkân tanımaktadır. Anılan ibarede sözü edilen *yakalama* kavramı özerk bir anlama sahip olup ceza usul hukukundaki *yakalamayı* değil, kamu makamları tarafından kişinin fiziksel özgürlüğünden yoksun bırakılmasını ifade etmektedir (mahkeme kararının gereği olarak kişilerin yakalanması bakımından benzer yönde değerlendirme için bkz. AYM, E.2020/30, K.2023/12, 25/1/2023, § 127).

117. Öte yandan Anayasa'nın 19. maddesinin ikinci fıkrasında suç isnadı altında olmayan kişilerin de kanunda öngörülen yükümlülüklerin ifasının sağlanması amacıyla tutulmaları mümkün kılınmış ise de hangi yükümlülüklerin yerine getirilmesi amacıyla kişilerin özgürlüklerinden yoksun bırakılması yolunda düzenleme yapılabileceğiyle ilgili olarak bir belirleme yapılmamıştır. Bu sebeple suç isnadı altında olmayan kişilerin kanunda öngörülen yükümlülüklerin gereği olarak özgürlüklerinden yoksun bırakılmasına yönelik sınırlamalar getirilirken kanun koyucuyu bağlayan belli bir meşru amaçlar listesi bulunmamaktadır. Ancak kanun koyucunun bu takdir yetkisinin Anayasa Mahkemesinin denetimine tabi olduğu açıktır (mahkeme kararının gereği olarak kişilerin yakalanması bakımından benzer yönde değerlendirme için bkz. AYM, E.2020/30, K.2023/12, 25/1/2023, § 128).

118. 7245 sayılı Kanun'da öngörülen kimliğini ispatlama ödevi kanunla öngörülen bir yükümlülüktür. Bu bağlamda kişinin kimliğinin belirlenmesi amacıyla tutulması kanunda öngörülen bir yükümlülüğün gereği olarak tutma kapsamında değerlendirilebilir. Önleyici kolluk faaliyetleri

kapsamında kişilerin kimliğinin tespit edilmesinde kamu yararı bulunduğu açıktır. Dolayısıyla kişilerin kimliğinin belirlenmesi amacıyla özgürlüklerinden yoksun bırakılmasının anayasal açıdan meşru bir amaca dayandığı sonucuna ulaşılmaktadır.

119. Ancak kuralın Anayasa'ya uygun olduğunun söylenebilmesi için kuralla getirilen sınırlamanın anayasal bağlamda meşru bir amaca dayanması yeterli olmayıp ölçülü olması da gerekir.

120. Kuralla, herhangi bir şekilde kimliği belirlenemeyen kişinin çarşı ve mahalle bekçileri tarafından tutulmasının öngörülmesinin Kanun'da öngörülen kimliğini ispatlama yükümlülüğünün gereğinin yerine getirilmesine hizmet edeceği gözetildiğinde kuralın anılan meşru amaca ulaşma bakımından elverişli ve gerekli olmadığı söylenemez.

121. Öte yandan kuralın da yer aldığı Kanun'un 7. maddesinde tutma işleminden sonra derhâl genel kolluk görevlilerinin durumdan haberdar edileceğinin, durdurma süresinin, durdurma sebebine esas teşkil eden işlemin gerçekleştirilmesi için ihtiyaç duyulan makul süreden fazla olamayacağı, durdurma sebebinin ortadan kalkması hâlinde kişilerin ve araçların ayrılmasına izin verileceğinin hükme bağlanması suretiyle kuralla konu tutma işleminin, kişinin hareket serbestisini maddi olarak sınırlamasına ve rızası dışında ona rahatsızlık verecek bir süre boyunca belirli bir yerde fiziki olarak tutulmasına engel olacak güvencelere yer verilmiştir. Bu itibarla kuralla kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkına getirilen sınırlamanın orantılı olduğu anlaşılmaktadır.

122. Açıklanan nedenlerle kural, Anayasa'nın 13. ve 19. maddelerine aykırı değildir. İptal talebinin reddi gerekir.

Kuralın Anayasa'nın 90. maddesiyle ilgisi görülmemiştir.

5. (6) Numaralı Fıkranın Birinci Cümlesi

a. Anlam ve Kapsam

123. Dava konusu kural, çarşı ve mahalle bekçisinin durdurduğu kişi üzerinde veya aracında silah ya da tehlike oluşturan diğer bir eşyanın bulunduğu hususunda yeterli şüphenin varlığı hâlinde, kendisine veya başkalarına zarar verilmesini önlemek amacıyla yönelik el ile dıştan kontrol dâhil gerekli tedbirleri alabileceğini öngörmektedir.

124. Kuralın gerekçesinde de “Çarşı ve mahalle bekçilerinin, durdurduğu kişi üzerinde veya aracında silah veya tehlike oluşturan diğer bir eşyanın bulunduğu hususunda yeterli şüphenin varlığı halinde, kendisine veya başkalarına zarar verilmesini önlemek amacıyla yönelik el ile dıştan kontrol dahil gerekli tedbirleri alabileceği düzenlenmektedir. Bu kapsamda, durdurulan kişi üzerinde, giysilerinden herhangi birisi çıkarılmaksızın, elle, yüzeysel olarak, yoklama biçiminde bir kontrol yapılabilir. Yoklama ve sıvazlama, durdurma sırasında, bekçinin kontrol amaçlı yapabileceği işlemlerdendir. Bu işlem, şüphenin kuvvetlendiği durumlarda yerine getirilecek bir tedbirdir. Yoklama, görevli bekçi tarafından el ile şüphelenilen kişinin üstünün, mahremiyetine ve elbisesinin detaylarına vakıf olunmayacak ve elbisesi çıkartılmayacak şekilde farklı noktalarına dokunulmak suretiyle kontrol edilmesini ve suç unsuru eşyaların bulunup bulunmadığının belirlenmesini ifade etmektedir. Sıvazlama ise yoklama işleminin, elin kişinin üstünden kaldırılmaksızın sürekli bir şekilde gezdirilmesi suretiyle yerine getirilmesidir. Ancak, bu amaçla kişinin üzerindeki elbisenin çıkarılması veya aracın, dışarıdan bakıldığında içerisi görünmeyen bölümlerinin açılması istenemeyecektir.” denilmektedir.

125. Kuralda belirli şartların gerçekleşmesi hâlinde, arama işlemi yapılacağı belirtilmeksizin önlem amacıyla el ile dıştan kontrol dâhil gerekli tedbirlerin alınabileceği ifade edilmektedir.

b. İptal Talebinin Gerekçesi

126. Dava dilekçesinde özetle; dava konusu kuralla çarşı ve mahalle bekçilerine arama yetkisinin tanındığı, özel hayatın gizliliği hakkının sınırlanabilmesi için gerekli ölçütlere yer verilmediği, kuralda yer alan “...*gerekli tedbirleri alabilir.*” ibaresine konu tedbirlerin neler olduğunun açıkça tanımlanmadığı, *yeterli şüphe* kavramının belirlenmediği, benzer konuda verilmiş Anayasa Mahkemesinin iptal kararlarının bağlayıcı olduğu belirtilerek kuralın Anayasa'nın 2., 13., 20., 90., 123., 128. ve 153. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

c. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

127. Kuralın gerekçesinde de belirtildiği üzere *yoklama ve sıvazlama* olarak da ifade edilen *elle dıştan kontrol* aramadan farklı bir kavram olup söz konusu işlemin arama boyutuna ulaşmaması gerekir. Bu itibarla elle kontrol (yoklama, sıvazlama) kişilerin üst ve eşyası ile araçları üzerinde amaç, kapsam ve süre itibarıyla aramaya göre daha sınırlı uygulanma imkânı sağlayan tedbir niteliğinde bir işlemdir (AYM E.2018/137, K.2022/86, 30/6/2022, §80).

128. Arama tedbiri özel olarak Anayasa'nın 20. maddesinin ikinci fıkrasında kişilerin özel hayatına saygı gösterilmesini isteme hakkı kapsamında güvence altına alınmıştır. Elle kontrolün arama boyutuna ulaşmayan alt düzeyde sınırlı bir kolluk tedbiri olduğu dikkate alındığında kuralın Anayasa'nın anılan maddesinin birinci fıkrası kapsamında incelenmesi gerektiği anlaşılmaktadır (AYM E.2018/137, K.2022/86, 30/6/2022, §81).

129. Anayasa'nın söz konusu maddesinin gerekçesinde de belirtildiği üzere özel hayata saygı gösterilmesini isteme hakkı; bir yönüyle özel hayatın gizliliğinin korunmasını, başkalarının gözleri önüne serilmemesini, bir başka ifadeyle kişinin özel hayatında yaşananların yalnız kendisi veya dilediği kişiler tarafından bilinmesini isteme hakkını korurken diğer yönüyle resmî makamların özel hayata müdahale edememesini, yani kişinin ferdi ve aile hayatını kendi anladığı gibi düzenleyip yaşayabilmesini güvence altına almaktadır (AYM E.2018/137, K.2022/86, 30/6/2022, §82).

130. Dava konusu kural, Anayasa'nın 20. maddesi kapsamındaki kişilerin özel hayatına saygı gösterilmesini isteme hakkına sınırlama getirmektedir.

131. El ile dıştan kontrolün aramaya dönüşmemesi gerektiği dikkate alındığında bu konuda yapılacak düzenlemelerin, hukuki öngörülebilirlik ve belirlilik ilkeleri çerçevesinde elle kontrol (yoklama, sıvazlama) ve arama arasındaki sınırı ortaya koyacak nitelikte olması gerekmektedir. Aksi durumda çarşı ve mahalle bekçilerinin elle dıştan kontrol adı altında icra ettiği faaliyetlerin Anayasa'nın 20. maddesinin ikinci fıkrasındaki güvencelerden yoksun olarak arama tedbirine dönüşmesi söz konusu olabilir. Bu yönüyle çarşı ve mahalle bekçilerine elle dıştan kontrol yapma yetkisi tanıyan kuralın arama sonucunu doğuracak uygulamalara sebebiyet vermeyecek güvenceleri içermesi gerekir (AYM E.2018/137, K.2022/86, 30/6/2022, §84).

132. Kişilerin üstünün ve eşyalarının el ile dıştan kontrolünün arama boyutuna ulaşmaması ve bunun sınırlarının objektif ölçütlerle tespit edilebilir nitelikte olması zorunludur. Kuralda durdurulan kişi üzerinde silah ya da tehlike oluşturan diğer bir eşyanın bulunmasıyla ilgili şüphenin varlığı hâlinde, kendisine veya başkalarına zarar verilmesini önlemek amacıyla el ile dıştan kontrol dâhil gerekli tedbirler alınabileceği öngörülmekle birlikte gerekli tedbirlerin neler olduğu, yetkinin kapsam ve sınırları açık ve net olarak belirlenmemiştir. Bu itibarla kişilerin üstü ve eşyası üzerinde yapılacak elle kontrol faaliyeti ile arama arasındaki sınırın tespit edilmesi açısından kuralda belirsizlik bulunmaktadır.

133. Diğer yandan tedbire konu *araç*, kişilerin *üstü* ve *eşyasına* göre elle kontrol uygulamasının klasik aramaya dönüşmesi açısından daha elverişli niteliktedir. Bu açıdan yapılacak düzenlemelerde araç üzerinde elle kontrolün ne şekilde uygulanacağı, aracın görünen ya da görünmeyen kısımlarına yönelik bir müdahalenin hangi ölçütlere göre arama boyutuna ulaşacağı ya da ulaşmayacağı açık olarak belirlenmesi gerekmektedir. Dava konusu kuralda, kişilerin araçlarında yapılacak elle kontrolün arama tedbiri boyutuna ulaşmasını önleyecek şekilde kapsam ve sınırlarının tespit edilmediği anlaşılmaktadır (AYM E.2018/137, K.2022/86, 30/6/2022, §85).

134. Bu itibarla kural, hukuki öngörülebilirlik ve belirlilik ilkesi çerçevesinde her durum ve koşulda objektif ve nesnel olarak uygulanabilir nitelikte açık ve net değildir. Bu açıdan kural, elle kontrol adı altında Anayasa'nın 20. maddesinin ikinci fıkrasında düzenlenen güvencelerden yoksun olarak arama kapsamındaki uygulamalara sebebiyet verecek ölçüde belirsizlik içermektedir. Ayrıca kural, idarece elle kontrolün amacı dışında keyfi bir şekilde uygulamasını engelleyecek yeterli güvenceleri sağlamamaktadır. Bu nedenle kuralla Anayasa'nın 20. maddesinde düzenlenen kişilerin özel hayatına saygı gösterilmesi hakkına getirilen sınırlamanın, öngörülebilir bir kanuni dayanağının bulunduğu söylenemez.

135. Açıklanan nedenlerle kural, Anayasa'nın 13. ve 20. maddelerine aykırıdır. İptali gerekir.

Muammer TOPAL ve İrfan FİDAN bu görüşe katılmamışlardır.

Kuralın Anayasa'nın 2. maddesine de aykırı olduğu ileri sürülmüş ise de bu bağlamda belirtilen hususların Anayasa'nın 13. ve 20. maddeleri yönünden yapılan değerlendirmeler kapsamında ele alınmış olması nedeniyle Anayasa'nın 2. maddesi yönünden ayrıca bir inceleme yapılmasına gerek görülmemiştir.

Kuralın Anayasa'nın 90., 123., 128. ve 153. maddeleriyle ilgisi görülmemiştir.

D. Kanun'un 8. Maddesinin (1) Numaralı Fıkrasının (a) Bendinin İncelenmesi

1. Anlam ve Kapsam

136. 7245 sayılı Kanun'un 8. maddesinde çarşı ve mahalle bekçilerinin adli görev ve yetkileri sayılmıştır. Dava konusu kuralla çarşı ve mahalle bekçilerine suç işlenirken veya işlendikten sonra, henüz izleri meydanda iken şüphelileri yakalama görev ve yetkisi tanınmaktadır.

137. 5271 sayılı Kanun'un 2. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) bendine göre şüpheli "*Soruşturma evresinde, suç şüphesi altında bulunan kişiyi*", (j) bendine göre de suçüstü "*İşlenmekte olan suç*", "*Henüz işlenmiş olan fiil ile fiilin işlenmesinden hemen sonra kolluk, suçtan zarar gören veya başkaları tarafından takip edilerek yakalanan kişinin işlediği suç*" ve "*Fiilin pek az önce işlendiğini gösteren eşya veya delille yakalanan kimsenin işlediği suç*" ifade etmektedir.

138. Anılan Kanun'un 90. maddesinin (1) numaralı fıkrası uyarınca kişiye suç işlerken rastlanması ya da suçüstü bir fiilden dolayı izlenen kişinin kaçması olasılığının bulunması veya hemen kimliğini belirleme imkânının bulunmaması durumunda herkese yakalama yetkisi tanınmıştır.

139. Söz konusu maddenin (2) numaralı fıkrasında ise kolluk görevlilerinin, tutuklama kararı veya yakalama emri düzenlenmesini gerektiren ve gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde; Cumhuriyet savcısına veya amirlerine derhâl başvurma imkânı bulunmadığı takdirde, yakalama yetkisine sahip oldukları hükme bağlanmıştır.

140. 2559 sayılı Kanun'un 13. maddesinin birinci fıkrasının (A) bendinde ise polise, suçüstü hâlinde veya gecikmesinde sakınca bulunan diğer hâllerde suç işlendiğine veya suça teşebbüs edildiğine dair haklarında kuvvetli iz, eser, emare veya delil bulunan şüphelileri eylemin veya durumun niteliğine göre; koruma altına alma, uzaklaştırma ya da yakalama ve gerekli kanuni işlemleri yapma yetkisi tanınmıştır.

2. İptal Talebinin Gerekçesi

141. Dava dilekçesinde özetle; kolluk görevlilerine, Cumhuriyet savcısına veya amirlerine derhâl başvurma imkânının bulunmadığı takdirde yakalama yetkisini veren şartın çarşı ve mahalle bekçileri için öngörülmediği, bu durumun keyfi uygulamalara yol açabilecek olması nedeniyle kişi güvenliği ve özgürlüğü hakkının ihlal edildiği belirtilerek kuralın Anayasa'nın 13., 19. ve 90. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

3. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

142. Dava konusu kural, çarşı ve mahalle bekçilerine şüphelileri yakalama yetkisi tanımak suretiyle kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkını sınırlamaktadır.

143. Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrasında hâkim kararı olmadan yakalamanın ancak suçüstü hâlinde veya gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde yapılabileceği ve bunun şartlarının kanunda gösterileceği hükme bağlanmıştır.

144. Kural ile çarşı ve mahalle bekçilerine adli görev ve yetkileri arasında suç işlenirken veya işlendikten sonra, henüz izleri meydanda iken şüphelileri yakalama görev ve yetkisi tanımak suretiyle kanunilik şartı yerine getirilmiştir.

145. Dava konusu kural gereğince suç işlenirken veya işlendikten sonra, henüz izleri meydanda iken şüphelileri yakalama yetkisinin tanınması, Anayasa'nın anılan maddesinin üçüncü fıkrasında öngörülen sınırlama sebebi kapsamındadır. Nitekim kuralda yer alan "...suç işlenirken veya işlendikten sonra, henüz izleri meydanda iken;" ibaresiyle Anayasa'nın söz konusu maddesinin anılan fıkrasında sınırlama sebebi olarak gösterilen hâkim kararı olmaksızın yakalama işleminin yapılabileceği *suçüstü hali* ifade edilmektedir.

146. Bazı koşullar altında yakalama tedbirine başvurulması temel hak ve özgürlüklerin korunması ile adil ve etkili bir yargılamanın sağlanması amacıyla demokratik toplum düzeni bakımından alınması gereken zorunlu tedbirlerdendir. Ancak yakalama tedbirine başvurulmasının gerekli olması yeterli olmayıp bu tedbirin uygulanmasının ölçülü de olması gerekir. Bu çerçevede yakalama ile ulaşılmak istenen kamu yararı ile kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkı arasında makul bir dengenin bulunması gerekir (AYM, E.2015/41, K.2017/98, 4/5/2017, § 49).

147. Hâkim kararı olmadan yakalama yetkisi Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrasında öngörülen suçüstü hâliyle sınırlı olduğundan başkalarının yaşam hakkının korunması ile kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkı arasında bulunması gereken makul dengenin kuralda gözetildiği anlaşılmaktadır. Bu yönüyle kuralla, kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkına getirilen sınırlama ölçülülük ilkesine aykırı değildir.

148. Öte yandan kanun hükmünün anayasallık denetiminde diğer bir kanuna uygunluğu değil Anayasa'ya uygunluğu incelenir. Bu bağlamda kuralın anayasallık denetiminde 5271 sayılı Kanun'a uygunluğu dikkate alınmaz. Başka bir deyişle Anayasa'ya uygun olmak kaydıyla yakalama yetkisinin kullanılmasının farklı şartlara tabi tutulması mümkündür. Bu itibarla anılan Kanun'un 90. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca kolluk görevlilerinin yakalama yetkilerini kullanabilmeleri

için aranan Cumhuriyet savcısına veya amirlerine derhâl başvurma imkânının bulunmaması şartının kuralda öngörülmemesi Anayasa'ya aykırılık teşkil etmez.

149. Açıklanan nedenlerle kural, Anayasa'nın 13. ve 19. maddelerine aykırı değildir. İptal talebinin reddi gerekir.

Kuralın Anayasa'nın 90. maddesiyle ilgisi görülmemiştir.

E. Kanun'un 9. Maddesinin İncelenmesi

1. Anlam ve Kapsam

150. Dava konusu kuralda çarşı ve mahalle bekçilerinin 2559 sayılı Kanun'un 16. maddesinde belirtilen zor ve silah kullanma yetkisini haiz oldukları belirtilmiştir. Esasen 7245 sayılı Kanun'un 2. maddesinde çarşı ve mahalle bekçilerinin silahlı bir kolluk olarak istihdam edilecekleri öngörülmüştür.

151. 2559 sayılı Kanun'un 16. maddesinin birinci fıkrasına göre polis, görevini yaparken direnişle karşılaşması hâlinde, bu direnişi kırmak amacıyla ve kıracak ölçüde zor kullanmaya yetkilidir.

152. Anılan maddenin ikinci fıkrasında zor kullanma yetkisi kapsamında, direnmenin niteliğine ve derecesine göre ve direnenleri etkisiz hâle getirecek şekilde kademeli olarak artan oranda bedenî kuvvet, maddi güç ve kanunî şartları gerçekleştiğinde silah kullanılabilceği öngörülmüştür.

153. Maddenin üçüncü fıkrasında bedenî kuvvetin; polisin direnen kişilere karşı veya eşya üzerinde doğrudan doğruya kullandığı bedenî gücü, maddi gücün; polisin direnen kişilere karşı veya eşya üzerinde bedenî kuvvetin dışında kullandığı kelepçe, cop, basınçlı ve/veya boyalı su, göz yaşartıcı gazlar veya tozlar, fiziki engeller, polis köpekleri ve atları ile sair hizmet araçlarını ifade ettiği belirtilmiştir.

154. Altıncı fıkrada polisin, kendisine veya başkasına yönelik bir saldırı karşısında, zor kullanmaya ilişkin koşullara bağlı kalmaksızın, 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun meşru savunmaya ilişkin hükümleri çerçevesinde savunmada bulunacağı hükme bağlanmıştır.

155. Yedinci fıkraya göre polis, meşru savunma hakkının kullanılması kapsamında; bedenî kuvvet ve maddi güç kullanarak etkisiz hâle getiremediği direniş karşısında, bu direnişi kırmak amacıyla ve kıracak ölçüde; hakkında tutuklama, gözaltına alma, zorla getirme kararı veya yakalama emri verilmiş olan kişilerin ya da suçüstü hâlinde şüphelinin yakalanmasını sağlamak amacıyla ve sağlayacak ölçüde; kendisine veya başkalarına, işyerlerine, konutlara, kamu binalarına, okullara, yurtlara, ibadethanelere, araçlara ve kişilerin tek tek veya toplu hâde bulunduğu açık veya kapalı alanlara molotofkokteyli, patlayıcı, yanıcı, yakıcı, boğucu, yaralayıcı ve benzeri silahlarla saldıran veya saldırıya teşebbüs edenlere karşı, saldırıyı etkisiz kılmak amacıyla ve etkisiz kılacak ölçüde silah kullanmaya yetkili kılınmıştır.

156. Sekizinci fıkrada polisin, hakkında tutuklama, gözaltına alma, zorla getirme kararı veya yakalama emri verilmiş olan kişilerin ya da suçüstü hâlinde şüphelinin yakalanmasını sağlamak amacıyla ve sağlayacak ölçüde silah kullanmadan önce kişiye duyabileceği şekilde *dur* çağrısında bulunacağı, kişinin bu çağrıya uymayarak kaçmaya devam etmesi hâlinde önce uyarı amacıyla silahla ateş edebileceği, buna rağmen kaçmakta ısrar etmesi dolayısıyla ele geçirilmesinin mümkün

olmaması durumunda ise kişinin yakalanmasını sağlamak amacıyla ve sağlayacak ölçüde silahla ateş edebileceği öngörülmüştür.

157. Dokuzuncu fıkrada da polisin, direnişi kırmak ya da yakalamak amacıyla zor veya silah kullanma yetkisini kullanırken, kendisine karşı silahla saldırıya teşebbüs edilmesi hâlinde, silahla saldırıya teşebbüs eden kişiye karşı saldırı tehlikesini etkisiz kılacak ölçüde duraksamadan silahla ateş edebileceği hükme bağlanmıştır.

2. İptal Talebinin Gerekçesi

158. Dava dilekçesinde özetle; dava konusu kuralla çarşı ve mahalle bekçilerine tanınan zor ve silah kullanma yetkisinin 2559 sayılı Kanun'a atıf yoluyla düzenlenmesinin görev ve yetki arasındaki dengeyi görev lehine bozduğu, görev ve yetkisi polisler kiyasla daha az olan bekçilere aynı zor ve silah kullanma yetkisinin tanınmasının hukuka aykırı olduğu, yeterli eğitimi almayan çarşı ve mahalle bekçilerinin keyfi uygulamalarına engel olmak için zor ve silah kullanma yetkisinin müstakil, açık, net, anlaşılabilir şekilde tanımlanması gerektiği, mevcut hâlin kanunilik, belirlilik ve ölçülülük ilkeleriyle bağdaşmadığı belirtilerek kuralın Anayasa'nın 2., 13., 17., 90., 123. ve 128. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

3. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

159. Atıfta bulunmak suretiyle çarşı ve mahalle bekçilerine zor ve silah kullanma yetkisini tanıyan kuralın atıfta bulunduğu 2559 sayılı Kanun'un 16. maddesinde zor ve silah kullanma yetkisinin şartları, kapsamı, sınırı ve ölçüsü ayrıntılı bir şekilde düzenlenmiştir. Bu nedenle kuralda bir belirsizlik bulunmamaktadır.

160. Anayasa'nın 17. maddesinin birinci fıkrasında, "*Herkes, yaşama, maddî ve manevî varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir*" denildikten sonra anılan maddenin dördüncü fıkrasında "*Meşrû müdafaa hali, yakalama ve tutuklama kararlarının yerine getirilmesi, bir tutuklu veya hükümlünün kaçmasının önlenmesi, bir ayaklanma veya isyanın bastırılması veya olağanüstü hallerde yetkili merciin verdiği emirlerin uygulanması sırasında silah kullanılmasına kanunun cevaz verdiği zorunlu durumlarda meydana gelen öldürme fiilleri birinci fıkra hükmü dışındadır*" hükmüne yer verilmiştir.

161. Anayasa'nın anılan maddesinde düzenlenen hak kapsamında devletin, negatif bir yükümlülük olarak yetki alanında bulunan hiçbir bireyin yaşamına kasıtlı ve hukuka aykırı olarak son vermeme yükümlülüğü bulunmaktadır. Bunun yanı sıra devlet, pozitif bir yükümlülük olarak yetki alanında bulunan tüm bireylerin yaşam hakkını gerek kamusal makamların ve diğer bireylerin gerekse kişinin kendisinin eylemlerinden kaynaklanabilecek müdahalelere karşı koruma yükümlülüğü altındadır. Devlet bireyin maddi ve manevi varlığını her türlü tehlikeden, tehditten ve şiddetten korumakla yükümlüdür (AYM, E.2015/41, K.2017/98, 4/5/2017, § 78).

162. Bu bağlamda kanun ile ancak zorunlu durumlarda silah kullanma yetkisi verilebilir. Silah kullanmaya yetki verilebilmesi için Anayasa'nın söz konusu maddesinin dördüncü fıkrasında sayılan durumlarda yetkililerin silah kullanma dışında başka imkânlarının bulunmaması gerekir (AYM, E.1996/68, K.1999/1, 6/1/1999).

163. Hukuk devletinin temel hak ve özgürlükleri koruyan ve her alanda adaletli bir hukuk düzeninin kurulmasını gerektiren karakteri, işlenen suçlar nedeniyle temel hak ve özgürlükleri zedelenen kişilerin bu suçlar nedeniyle etkili bir soruşturma ve kovuşturma yapılmasını ve maddi gerçeğin ortaya çıkarılmasını isteme haklarını da bünyesinde barındırmaktadır. Bu yönüyle devletin kişilerin temel hak ve özgürlüklerini korumak ve suça ilişkin etkili bir soruşturma ve kovuşturma

yaparak maddi gerçeğin ortaya çıkarılmasını sağlamak üzere suçüstü hâllerinde suç faillerine karşı güç kullanmasında anayasal ilke ve kurallara aykırı düşen bir yön bulunmamaktadır. Ancak bu güç kullanımına sadece zorunlu hâllerde ve orantılı olmak kaydıyla başvurulabilir (AYM, E.2015/41, K.2017/98, 4/5/2017, § 83).

164. 2559 sayılı Kanun'un 16. maddesi çerçevesinde çarşı ve mahalle bekçilerine verilen silah kullanma yetkisi, meşru savunma hakkı; bedenî kuvvet ve maddi güç kullanarak etkisiz hâle getiremediği direnişi kırmak; tutuklama, gözaltına alma, zorla getirme kararı veya yakalama emri verilmiş olan kişilerin ya da suçüstü hâlinde şüphelinin yakalanmasını sağlamak; kanunda sayılan ve kişilerin tek tek veya toplu hâlde bulunduğu açık veya kapalı alanlara çeşitli silahlarla saldıran veya saldırıya teşebbüs edenlere karşı saldırıyı etkisiz kılmak amaçları için tanınmıştır.

165. Dava konusu kurala göre kişinin yaşam hakkına, Anayasa'nın 17. maddesinde belirtilen nedenlere bağlı olarak kanunla müdahale edilmesi mümkündür. Bununla birlikte kamu düzenini, toplumun güvenliğini ve huzurunu sağlamakla görevli devletin çarşı ve mahalle bekçilerine başta yaşam hakkı olmak üzere kişilerin temel hak ve özgürlüklerine yönelen saldırıları etkisiz kılmak amacıyla anayasal çerçevede ve kanunda sayılan sınırlı hâllerde silah kullanma yetkisini vermesi demokratik toplum düzeninin gereklerini ihlâl etmemektedir.

166. Kuralın tanıdığı silah kullanma yetkisinin suçların önlenmesi, suçluların yakalanması, kamu düzenini ve toplumun güvenliğini koruma amacına yönelik olması nedeniyle elverişli ve gerekli bir tedbir olmadığı söylenemez.

167. Diğer yandan silah kullanımına sadece saldırının engellenmesi gibi zorunluluk hâllerinde izin verilmesi ve bu yetkinin amacı dışında orantısız bir şekilde kullanılmasını önleyecek yasal tedbirlerin öngörülmesi gerekir (AYM, E. 2015/41, K. 2017/98, 4/5/2017, § 87).

168. Kuralda, çarşı ve mahalle bekçilerine silah kullanma yetkisi verilirken bu yetkinin ancak atıfta bulunulan 2559 sayılı Kanun'un 16. maddesinde belirtilen nitelikteki saldırıları etkisiz kılmak ve hakkında tutuklama, gözaltına alma, zorla getirme kararı veya yakalama emri verilmiş olan kişileri ya da suçüstü hâlinde şüphelileri yakalamak amacıyla silah kullanılabilmesinin hüküm altına alındığı, böylece anılan yetkinin verilmiş amacına aykırı ve orantısız bir şekilde kullanılmasını engelleyecek güvenceye yer verildiği görülmektedir.

169. Açıklanan nedenlerle kural, Anayasa'nın 13. ve 17. maddelerine aykırı değildir. İptal talebinin reddi gerekir.

Kuralın Anayasa'nın 2. ve 128. maddelerine de aykırı olduğu ileri sürülmüş ise de bu bağlamda belirtilen hususların Anayasa'nın 13. ve 17. maddeleri yönünden yapılan değerlendirmeler kapsamında ele alınmış olması nedeniyle Anayasa'nın 2. ve 128. maddeleri yönünden ayrıca bir inceleme yapılmasına gerek görülmemiştir.

Kuralın Anayasa'nın 90. ve 123. maddeleriyle ilgisi görülmemiştir.

F. Kanun'un 12. Maddesinin (1) Numaralı Fıkrasının İkinci Cümlesi ile (3) Numaralı Fıkrasının Birinci Cümlesinin "...güvenlik veya kamu düzeni ile görevi etkileyen zorunluluk hâlleri haricinde..." Bölümünün ve İkinci Cümlesinin İncelenmesi

1. 12. Maddenin (1) Numaralı Fıkrasının İkinci Cümlesi

a. Anlam ve Kapsam

170. 7245 sayılı Kanun'un 12. maddesinin (1) numaralı fıkrasının birinci cümlesinde çarşı ve mahalle bekçilerinin haftalık çalışma süresi kırk saat olarak belirlenmiştir. Dava konusu kuralda ise emniyet ve asayişin gerektirdiği durumlarda haftada bir gün istirahat verilmek kaydıyla bu sürenin artırılabilmesi hükmüne bağlanmıştır.

171. Anılan maddenin (2) numaralı fıkrasında ise günlük çalışma saatlerinin esas olarak güneşin batış saatinden doğuş saatine kadar olan zaman dilimini kapsayacak şekilde düzenleneceği belirtilmiştir.

b. İptal Talebinin Gerekçesi

172. Dava dilekçesinde özetle; dava konusu kuralda yer alan “*Emniyet ve asayişin gerektirdiği durumlarda...*” ibaresinin belirsiz olduğu, çalışma saatlerine yönelik haftada bir gün istirahat verilmesinin öngörülmesinin hafta tatilinin şartlarının kanunla belirlenmesi gerektiği yönündeki anayasal ilkeyle bağdaşmadığı belirtilerek kuralın Anayasa'nın 2., 7., 50., 90., 123. ve 128. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

c. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

173. 6216 sayılı Kanun'un 43. maddesi uyarınca kural, ilgisi nedeniyle Anayasa'nın 13. maddesi yönünden de incelenmiştir

174. Anayasa'nın “*Çalışma şartları ve dinlenme hakkı*” başlıklı 50. maddesinin üçüncü fıkrasında “*Dinlenmek, çalışanların hakkıdır*”; dördüncü fıkrasında da “*Ücretli hafta ve bayram tatili ile ücretli yıllık izin hakları ve şartları kanunla düzenlenir*” hükümlerine yer verilmek suretiyle hafta tatili hakkının ve şartlarının kanunla düzenleneceği öngörülmüştür. Anayasa'da yer alan dinlenme hakkı ve haftalık izin hakkı, şartları ve esasları kanunla düzenlenmesi gereken bir sosyal haktır.

175. Dava konusu kural uyarınca mesai saatleri dışında çalışmak emniyet ve asayişin gerektirdiği durumlarla sınırlandırılmış, çalışma süresinin artırılması da haftada bir gün istirahat verilme şartına bağlanmıştır.

176. Kuralla çarşı ve mahalle bekçilerinin haftalık kırk saat olan çalışma sürelerinin artırılabilmesi öngörülerek dinlenme hakkına bir sınırlama getirilmektedir.

177. Kuralda çalışma süresinin azami ne kadar artırılabilmesi, artırılan bu sürelerin nasıl telafi edilebileceği konusunda herhangi bir düzenleme bulunmamaktadır. Bu nedenle kuralla öngörülen sınırlama belirli ve öngörülebilir nitelikte değildir.

178. Açıklanan nedenlerle kural, Anayasa'nın 13. ve 50. maddelerine aykırıdır. İptali gerekir.

Kuralın Anayasa'nın 2. ve 128. maddelerine de aykırı olduğu ileri sürülmüş ise de bu bağlamda belirtilen hususların Anayasa'nın 13. ve 50. maddeleri yönünden yapılan değerlendirmeler kapsamında ele alınmış olması nedeniyle Anayasa'nın 2. ve 128. maddeleri yönünden ayrıca bir inceleme yapılmasına gerek görülmemiştir.

Kuralın Anayasa'nın 7., 90. ve 123. maddeleriyle ilgisi görülmemiştir.

2. Kanun'un 12. Maddesinin (3) Numaralı Fıkrasının Birinci Cümlesinin “...güvenlik veya kamu düzeni ile görevi etkileyen zorunluluk hâlleri haricinde...” Bölümü ile İkinci Cümlesi

a. Anlam ve Kapsam

179. 7245 sayılı Kanun'un 12. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkralarına göre çarşı ve mahalle bekçilerinin haftalık çalışma süresi kırk saat olup günlük çalışma saatleri esas olarak güneşin batış saatinden doğuş saatine kadar olan zaman dilimini kapsayacak şekilde düzenlenir.

180. Anılan maddenin (3) numaralı fıkrasının birinci cümlesinde de çarşı ve mahalle bekçilerinin güvenlik veya kamu düzeni ile görevi etkileyen zorunluluk hâlleri haricinde anılan maddenin (1) ve (2) numaralı fıkralarında belirtilen çalışma süresi ve saatleri dışında çalıştırılmayacakları hükme bağlanmış olup söz konusu cümlenin "...*güvenlik veya kamu düzeni ile görevi etkileyen zorunluluk hâlleri haricinde...*" bölümü dava konusu kurallardan birini oluşturmaktadır.

181. Söz konusu (3) numaralı fıkranın dava konusu ikinci cümlesinde ise güvenlik veya kamu düzeni ile görevi etkileyen zorunluluk hâllerine ilişkin usul ve esasların Bakanlıkça çıkarılan yönetmelikle belirleneceği öngörülmektedir.

b. İptal Talebinin Gereçesi

182. Dava dilekçesinde özetle; dava konusu kurallarla fazla çalışma süresinin yönetmelikle belirlenecek olmasının belirsizliğe yol açtığı, yasama yetkisinin devri niteliğinde olduğu, kanunla düzenlenmesi gereken bir konunun idarenin düzenleyici işlemine bırakıldığı, bu itibarla dinlenme hakkının idare tarafından askıya alınabileceği belirtilerek kuralların Anayasa'nın 2., 7., 50., 90., 123. ve 128. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

c. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

i. "...*güvenlik veya kamu düzeni ile görevi etkileyen zorunluluk hâlleri haricinde...*" Bölümü

183. 6216 sayılı Kanun'un 43. maddesi uyarınca kural, ilgisi nedeniyle Anayasa'nın 13. maddesi yönünden de incelenmiştir.

184. 7245 sayılı Kanun'un 12. maddesinin (1) numaralı fıkrasının ikinci cümlesinin Anayasa'ya uygunluk denetiminde belirtilen gerekçeler bu kural yönünden de geçerlidir.

185. Açıklanan nedenlerle kural, Anayasa'nın 13. ve 50. maddelerine aykırıdır. İptali gerekir.

Kuralın Anayasa'nın 2. ve 128. maddelerine de aykırı olduğu ileri sürülmüş ise de bu bağlamda belirtilen hususların Anayasa'nın 13. ve 50. maddeleri yönünden yapılan değerlendirmeler kapsamında ele alınmış olması nedeniyle Anayasa'nın 2. ve 128. maddeleri yönünden ayrıca bir inceleme yapılmasına gerek görülmemiştir.

Kuralın Anayasa'nın 90. ve 123. maddeleriyle ilgisi görülmemiştir.

ii. İkinci Cümle

186. 7245 sayılı Kanun'un 12. maddesinin (3) numaralı fıkrasının birinci cümlesinin "...*güvenlik veya kamu düzeni ile görevi etkileyen zorunluluk hâlleri haricinde...*" bölümünün iptali nedeniyle anılan fıkranın ikinci cümlesinin uygulanma imkânı kalmamıştır. Bu nedenle söz konusu cümle 6216 sayılı Kanun'un 43. maddesinin (4) numaralı fıkrası kapsamında değerlendirilmiş ve bu kural yönünden Anayasa'ya uygunluk denetiminin yapılmasına gerek görülmemiştir.

G. Kanun'un 14. Maddesinin (1) Numaralı Fıkrasında Yer Alan "...ile bu Kanunun uygulanmasına ilişkin diğer hususlar..." İbaresinin İncelenmesi

1. Anlam ve Kapsam

187. 7245 sayılı Kanun'un 14. maddesinin (1) numaralı fıkrasında çarşı ve mahalle bekçilerinin çalışma usul ve esasları, alacakları meslek içi eğitim, giyecekleri kıyafet ve görevde kullanacakları teçhizatlar ile bu Kanun'un uygulanmasına ilişkin diğer hususların Bakanlıkça çıkarılan yönetmelikle belirleneceği düzenlenmiştir. Anılan maddede yer alan "...ile bu Kanunun uygulanmasına ilişkin diğer hususlar..." ibaresi dava konusu kuralı oluşturmaktadır.

2. İptal Talebinin Gerekçesi

188. Dava dilekçesinde özetle; dava konusu kuralın Bakanlığa genel bir düzenleme yetkisi tanıdığı, kuralın belirsiz ve muğlak olduğu, bu nedenle kanunla düzenlenmesi gereken alanlarda idarenin yönetmelikle düzenleme yapmasının mümkün hâle geldiği belirtilerek kuralın Anayasa'nın 2., 7., 123., 124. ve 128. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

3. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

189. Anayasa'nın 124. maddesinde "*Cumhurbaşkanı, bakanlıklar ve kamu tüzelkişileri, kendi görev alanlarını ilgilendiren kanunların ve Cumhurbaşkanlığı kararnamelerinin uygulanmasını sağlamak üzere ve bunlara aykırı olmamak şartıyla, yönetmelikler çıkarabilirler.*" denilmektedir.

190. Kuralla Bakanlığa yönetmelik çıkarma konusunda açık bir yetki tanınmamış olsa da Anayasa'nın anılan maddesi çerçevesinde Bakanlığın kendi görev alanını ilgilendiren 7245 sayılı Kanun'un uygulanmasına ilişkin hususlarda yönetmelik çıkarma yetkisi bulunmaktadır. Kural da bizzat Anayasa'nın 124. maddesi uyarınca tanınan bu yetkinin tekrarı niteliğindedir.

191. Açıklanan nedenlerle kural, Anayasa'nın 124. maddesine aykırı değildir. İptal talebinin reddi gerekir.

Kuralın Anayasa'nın 2. maddesine de aykırı olduğu ileri sürülmüş ise de bu bağlamda belirtilen hususların Anayasa'nın 124. maddesi yönünden yapılan değerlendirmeler kapsamında ele alınmış olması nedeniyle Anayasa'nın 2. maddesi yönünden ayrıca bir inceleme yapılmasına gerek görülmemiştir

Kuralın Anayasa'nın 7., 123. ve 128. maddeleriyle ilgisi görülmemiştir.

IV. İPTALİN DİĞER KURALLARA ETKİSİ

192. 6216 sayılı Kanun'un 43. maddesinin (4) numaralı fıkrasında kanunun, Cumhurbaşkanlığı kararnamesinin veya Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü'nün belirli kurallarının iptali, diğer kurallarının veya tümünün uygulanmaması sonucunu doğuruyorsa bunların da Anayasa Mahkemesince iptaline karar verilebileceği öngörülmektedir.

193. 7245 sayılı Kanun'un 12. maddesinin (3) numaralı fıkrasının birinci cümlesinin "...güvenlik veya kamu düzeni ile görevi etkileyen zorunluluk hâlleri haricinde..." bölümünün iptali nedeniyle uygulanma imkânı kalmayan anılan fıkranın ikinci cümlesinin 6216 sayılı Kanun'un 43. maddesinin (4) numaralı fıkrası gereğince iptali gerekir.

V. İPTAL KARARININ YÜRÜRLÜĞE GİRECEĞİ GÜN SORUNU

194. Anayasa'nın 153. maddesinin üçüncü fıkrasında "*Kanun, Cumhurbaşkanlığı kararnamesi veya Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü ya da bunların hükümleri, iptal kararlarının Resmî Gazetede yayımlandığı tarihte yürürlükten kalkar. Gereken hallerde Anayasa*

Mahkemesi iptal hükmünün yürürlüğe gireceği tarihi ayrıca kararlaştırabilir. Bu tarih, kararın Resmî Gazetede yayımlandığı günden başlayarak bir yılı geçemez.” denilmekte, 6216 sayılı Kanun’un 66. maddesinin (3) numaralı fıkrasında da bu kural tekrarlanarak Mahkemenin gerekli gördüğü hâllerde Resmî Gazete’de yayımlandığı günden başlayarak iptal kararının yürürlüğe gireceği tarihi bir yılı geçmemek üzere ayrıca kararlaştırabileceği belirtilmektedir.

195. 7245 sayılı Kanun’un 2. maddesinin (2) numaralı fıkrasının, 3. maddesinin (1) numaralı fıkrasının “...ile İçişleri Bakanlığınca çıkarılan yönetmelikle belirlenen eğitim, yaş, sağlık ve fiziki yeterlilik gibi özel şartlar...” bölümü ile (2) numaralı fıkrasının “...İçişleri Bakanlığınca çıkarılan yönetmelikte belirlenen usul ve esaslara göre yapılacak...” bölümünün, 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (b), (ç) ve (g) bentlerinin, 7. maddesinin (6) numaralı fıkrasının birinci cümlesinin, 12. maddesinin (1) numaralı fıkrasının ikinci cümlesi ile (3) numaralı fıkrasının birinci cümlesinin “...güvenlik veya kamu düzeni ile görevi etkileyen zorunluluk hâlleri haricinde...” bölümünün ve ikinci cümlesinin iptal edilmeleri nedeniyle doğacak hukuksal boşluk kamu yararını ihlal edecek nitelikte görüldüğünden Anayasa’nın 153. maddesinin üçüncü fıkrasıyla 6216 sayılı Kanun’un 66. maddesinin (3) numaralı fıkrası gereğince iptal hükümlerinin kararın Resmî Gazete’de yayımlanmasından başlayarak dokuz ay sonra yürürlüğe girmesi uygun görülmüştür.

VI. YÜRÜRLÜĞÜN DURDURULMASI TALEBİ

196. Dava dilekçesinde özetle, dava konusu kuralların uygulanmaları hâlinde telafisi güç veya imkânsız zararların doğabileceği belirtilerek yürürlüklerinin durdurulmasına karar verilmesi talep edilmiştir.

11/6/2020 tarihli ve 7245 sayılı Çarşı ve Mahalle Bekçileri Kanunu’nun;

A. 1. 2. maddesinin (2) numaralı fıkrasına,

2. 3. maddesinin;

a. (1) numaralı fıkrasının “...ile İçişleri Bakanlığınca çıkarılan yönetmelikle belirlenen eğitim, yaş, sağlık ve fiziki yeterlilik gibi özel şartlar...” bölümüne,

b. (2) numaralı fıkrasının “...İçişleri Bakanlığınca çıkarılan yönetmelikte belirlenen usul ve esaslara göre yapılacak...” bölümüne,

3. 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (b), (ç) ve (g) bentlerine,

4. 7. maddesinin (6) numaralı fıkrasının birinci cümlesine,

5. 12. maddesinin;

a. (1) numaralı fıkrasının ikinci cümlesine,

b. (3) numaralı fıkrasının;

i. Birinci cümlesinin “...güvenlik veya kamu düzeni ile görevi etkileyen zorunluluk hâlleri haricinde...” bölümüne,

ii. İkinci cümlesine,

yönelik iptal hükümlerinin yürürlüğe girmelerinin ertelenmeleri nedeniyle bu fıkra, bentlere, cümlelere ve bölümlere ilişkin yürürlüğün durdurulması taleplerinin REDDİNE,

B. 1. 7. maddesinin;

a. (1) numaralı fıkrasının (ç) bendinde yer alan “...ya da topluma yönelik...” ibaresine,

b. (2) numaralı fıkrasının birinci cümlesinde yer alan “...makul bir sebebin...” ibaresine,

c. (3) numaralı fıkrasının;

i. Birinci cümlesinin “...kimliğini veya bulundurulması gerekli diğer belgelerin ibraz edilmesini isteyebilir.” bölümüne,

ii. Üçüncü cümlesinde yer alan “...tutularak...” ibaresine,

2. 8. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) bendine,

3. 9. maddesine,

4. 14. maddesinin (1) numaralı fıkrasında yer alan “...ile bu Kanunun uygulanmasına ilişkin diğer hususlar...” ibaresine,

yönelik iptal talepleri 22/3/2023 tarihli ve E.2020/59, K.2023/53 sayılı kararla reddedildiğinden bu maddeye, bende, bölüme ve ibarelere ilişkin yürürlüğün durdurulması taleplerinin REDDİNE,

22/3/2023 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

VII. HÜKÜM

11/6/2020 tarihli ve 7245 sayılı Çarşı ve Mahalle Bekçileri Kanunu'nun;

A. 2. maddesinin (2) numaralı fıkrasının Anayasa'ya aykırı olduğuna ve İPTALİNE, Kadir ÖZKAYA, Muammer TOPAL, Recai AKYEL, Yıldız SEFERİNOĞLU, Basri BAĞCI ile İrfan FİDAN'ın karşıoyları ve OYÇOKLUĞUYLA, iptal hükmünün Anayasa'nın 153. maddesinin üçüncü fıkrası ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 66. maddesinin (3) numaralı fıkrası gereğince KARARIN RESMÎ GAZETE'DE YAYIMLANMASINDAN BAŞLAYARAK DOKUZ AY SONRA YÜRÜRLÜĞE GİRMESİNE OYBİRLİĞİYLE,

B. 3. maddesinin;

1. (1) numaralı fıkrasının “...ile İçişleri Bakanlığınca çıkarılan yönetmelikle belirlenen eğitim, yaş, sağlık ve fiziki yeterlilik gibi özel şartlar...” bölümünün,

2. (2) numaralı fıkrasının “...İçişleri Bakanlığınca çıkarılan yönetmelikte belirlenen usul ve esaslara göre yapılacak...” bölümünün,

Anayasa'ya aykırı olduklarına ve İPTALLERİNE, Recai AKYEL'in karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA, iptal hükümlerinin Anayasa'nın 153. maddesinin üçüncü fıkrası ile 6216 sayılı Kanun'un 66. maddesinin (3) numaralı fıkrası gereğince KARARIN RESMÎ GAZETE'DE YAYIMLANMASINDAN BAŞLAYARAK DOKUZ AY SONRA YÜRÜRLÜĞE GİRMESİNE OYBİRLİĞİYLE,

C. 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (b), (ç) ve (g) bentlerinin Anayasa'ya aykırı olduklarına ve İPTALLERİNE, iptal hükümlerinin Anayasa'nın 153. maddesinin üçüncü fıkrası ile 6216 sayılı Kanun'un 66. maddesinin (3) numaralı fıkrası gereğince KARARIN RESMÎ

GAZETE'DE YAYIMLANMASINDAN BAŞLAYARAK DOKUZ AY SONRA YÜRÜRLÜĞE GİRMESİNE OYBİRLİĞİYLE,

Ç. 7. maddesinin;

1. (1) numaralı fıkrasının (ç) bendinde yer alan “...ya da topluma yönelik...” ibaresinin Anayasa'ya aykırı olmadığına ve iptal talebinin REDDİNE OYBİRLİĞİYLE,

2. (2) numaralı fıkrasının birinci cümlesinde yer alan “...makul bir sebebin...” ibaresinin Anayasa'ya aykırı olmadığına ve iptal talebinin REDDİNE OYBİRLİĞİYLE,

3. (3) numaralı fıkrasının;

a. Birinci cümlesinin “...kimliğini veya bulundurulması gerekli diğer belgelerin ibraz edilmesini isteyebilir.” bölümünün,

b. Üçüncü cümlesinde yer alan “...tutularak...” ibaresinin,

Anayasa'ya aykırı olmadıklarına ve iptal taleplerinin REDDİNE OYBİRLİĞİYLE,

4. (6) numaralı fıkrasının birinci cümlesinin Anayasa'ya aykırı olduğuna ve İPTALİNE, Muammer TOPAL ile İrfan FİDAN'ın karşıoyları ve OYÇOKLUĞUYLA, iptal hükmünün Anayasa'nın 153. maddesinin üçüncü fıkrası ile 6216 sayılı Kanun'un 66. maddesinin (3) numaralı fıkrası gereğince KARARIN RESMÎ GAZETE'DE YAYIMLANMASINDAN BAŞLAYARAK DOKUZ AY SONRA YÜRÜRLÜĞE GİRMESİNE OYBİRLİĞİYLE,

D. 8. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) bendinin Anayasa'ya aykırı olmadığına ve iptal talebinin REDDİNE OYBİRLİĞİYLE,

E. 9. maddesinin Anayasa'ya aykırı olmadığına ve iptal talebinin REDDİNE OYBİRLİĞİYLE,

F. 12. maddesinin;

1. (1) numaralı fıkrasının ikinci cümlesinin Anayasa'ya aykırı olduğuna ve İPTALİNE, iptal hükmünün Anayasa'nın 153. maddesinin üçüncü fıkrası ile 6216 sayılı Kanun'un 66. maddesinin (3) numaralı fıkrası gereğince KARARIN RESMÎ GAZETE'DE YAYIMLANMASINDAN BAŞLAYARAK DOKUZ AY SONRA YÜRÜRLÜĞE GİRMESİNE OYBİRLİĞİYLE,

2. (3) numaralı fıkrasının;

a. Birinci cümlesinin “...güvenlik veya kamu düzeni ile görevi etkileyen zorunluluk hâlleri haricinde...” bölümünün Anayasa'ya aykırı olduğuna ve İPTALİNE, iptal hükmünün Anayasa'nın 153. maddesinin üçüncü fıkrası ile 6216 sayılı Kanun'un 66. maddesinin (3) numaralı fıkrası gereğince KARARIN RESMÎ GAZETE'DE YAYIMLANMASINDAN BAŞLAYARAK DOKUZ AY SONRA YÜRÜRLÜĞE GİRMESİNE OYBİRLİĞİYLE,

b. İkinci cümlesinin 6216 sayılı Kanun'un 43. maddesinin (4) numaralı fıkrası gereğince İPTALİNE, iptal hükmünün Anayasa'nın 153. maddesinin üçüncü fıkrası ile 6216 sayılı Kanun'un 66. maddesinin (3) numaralı fıkrası gereğince KARARIN RESMÎ GAZETE'DE YAYIMLANMASINDAN BAŞLAYARAK DOKUZ AY SONRA YÜRÜRLÜĞE GİRMESİNE OYBİRLİĞİYLE,

Esas Sayısı : 2020/59
Karar Sayısı : 2023/53

G. 14. maddesinin (1) numaralı fıkrasında yer alan “...ile bu Kanunun uygulanmasına ilişkin diğer hususlar...” ibaresinin Anayasa’ya aykırı olmadığına ve iptal talebinin REDDİNE OYBİRLİĞİYLE,

22/3/2023 tarihinde karar verildi

Başkan
Zühtü ARSLAN

Başkanvekili
Hasan Tahsin GÖKCAN

Başkanvekili
Kadir ÖZKAYA

Üye
Engin YILDIRIM

Üye
Muammer TOPAL

Üye
M. Emin KUZ

Üye
Rıdvan GÜLEÇ

Üye
Recai AKYEL

Üye
Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Üye
Yıldız SEFERİNOĞLU

Üye
Selahaddin MENTEŞ

Üye
Basri BAĞCI

Üye
İrfan FİDAN

Üye
Kenan YAŞAR

KARŞIOY GEREKÇESİ

11/6/2020 tarihli ve 7245 sayılı Çarşı ve Mahalle Bekçileri Kanunu’nun; 2. maddesinin (2) numaralı fıkrası hakkında Mahkememiz çoğunluğu tarafından iptal kararı verilmiştir. Aşağıda açıklanan gerekçelerle bu görüşe katılmamaktayız.

Kanun’un 2. maddesinin (2) numaralı fıkrası yönünden;

1. İptali talep edilen kural ile çarşı ve mahalle bekçilerinin amirlerinin meslek hiyerarşileri içinde tespit edileceği düzenlenmiştir.

2. Hukuk devletinin temel unsurlarından biri de *belirlilik* ilkesidir ve bu ilkeye göre yasal düzenlemelerin hem kişiler hem de idare yönünden herhangi bir duraksamaya ve kuşkuya yer vermeyecek şekilde açık, net, anlaşılır, uygulanabilir ve nesnel olması, ayrıca kamu otoritelerinin keyfi uygulamalarına karşı koruyucu önlem içermesi gerekir. Anayasa'nın 128. maddesinin ikinci fıkrasında da memurlar ve diğer kamu görevlilerinin nitelikleri ve atanmalarına ilişkin hususların kanunla düzenlenmesi öngörülmüştür. Anayasa'nın bu hükmü, memurların ve diğer kamu görevlilerinin anayasal ve yasal güvence altına alınması amacını taşımaktadır.

3. 7245 sayılı Kanun'dan önce yürürlükte olan 14/7/1966 tarihli ve 772 sayılı Çarşı ve Mahalle Bekçileri Kanunu'nda belediye sınırları içinde bağımsız bir bekçilik teşkilatı kurulmuştu. Bu yüzden bekçiler polis ve jandarmadan ayrı bir teşkilata sahiplerdi ve ayrı bir personel rejimleri vardı. 772 sayılı Kanun'da bekçilerin emniyet teşkilatı bulunan yerlerdeki bekçi kuruluşlarının mesleki amirinin polisin ilçedeki en büyük amiri olduğu, jandarmanın görev alanında bulunan belediye sınırları içindeki bekçi kuruluşlarının mesleki amirinin ise ilçe jandarma birlik komutanı olduğu öngörülmüştü.

4. 7245 sayılı Kanun'da ise çarşı ve mahalle bekçilerinin, bağımsız bir teşkilat yapısında değil anılan Kanun'un 2. maddesine göre emniyet ve jandarma teşkilat bünyesinde görev aldığı, genel kolluk kuvvetlerine yardımcı silahlı kolluk olduğu hükme bağlanmıştır. 4/6/1937 tarihli ve 3201 sayılı Emniyet Teşkilatı Kanunu'nun 13. maddesinde emniyet teşkilatındaki rütbelere sıralanmaktadır. Jandarma personeline ilişkin rütbelere de 27/7/1967 tarihli ve 926 sayılı Türk Silâhlı Kuvvetleri Personel Kanunu'nda düzenlenmektedir. Çarşı ve mahalle bekçilerinin yardımcı kolluk olması sebebiyle genel kolluğun hiyerarşik olarak altında yer aldığı açıktır. Bu itibarla hiyerarşik ilişki kanunla kurulduğundan hiyerarşik makamlardan hangilerinin amir olduğu hususu ise idarenin düzenleyici işlemleriyle belirlenebilecektir.

5. Açıklanan nedenlerle kural Anayasa'nın 2. ve 128. maddelerine aykırı olmadığından aksi yöndeki çoğunluk kararına katılmıyoruz.

Başkanvekili Kadir ÖZKAYA	Üye Muammer TOPAL	Üye Recai AKYEL
Üye Yıldız SEFERİNOĞLU	Üye Basri BAĞCI	Üye İrfan FİDAN

KARŞIOY GEREKÇESİ

11/6/2020 tarihli ve 7245 sayılı Çarşı ve Mahalle Bekçileri Kanunu'nun; 3. maddesinin (1) numaralı fıkrasının "...ile İçişleri Bakanlığınca çıkarılan yönetmelikle belirlenen eğitim, yaş, sağlık

ve fiziki yeterlilik gibi özel şartlar...” ile (2) numaralı fıkrasının “...İçişleri Bakanlığınca çıkarılan yönetmelikte belirlenen usul ve esaslara göre yapılacak...” bölümleri hakkında Mahkememiz çoğunluğu tarafından iptal kararı verilmiştir. Aşağıda açıklanan gerekçelerle bu görüşe katılmamaktayım.

A. 3. maddesinin (1) numaralı fıkrasının “...ile İçişleri Bakanlığınca çıkarılan yönetmelikle belirlenen eğitim, yaş, sağlık ve fiziki yeterlilik gibi özel şartlar...” bölümü yönünden;

1. 7245 sayılı Kanun’un 3. maddesinin (1) numaralı fıkrasında çarşı ve mahalle bekçisi olarak istihdam edileceklerde; 657 sayılı Kanun’un 48. maddesinde sayılan genel şartlar ile İçişleri Bakanlığınca (Bakanlık) çıkarılan yönetmelikle belirlenen eğitim, yaş, sağlık ve fiziki yeterlilik gibi özel şartların aranacağı öngörülmüştür. Anılan fıkranın “...ile İçişleri Bakanlığınca çıkarılan yönetmelikle belirlenen eğitim, yaş, sağlık ve fiziki yeterlilik gibi özel şartlar...” bölümü dava konusu kuralı oluşturmaktadır.

2. Anayasa’nın 7. maddesinde “Yasama yetkisi Türk Milleti adına Türkiye Büyük Millet Meclisinindir. Bu yetki devredilemez.” denilmektedir. Anayasa’nın açıkça kanunla düzenlenmesini öngörmediği konularda kanunda genel ifadelerle düzenleme yapılarak ayrıntıların düzenlenmesinin yürütmeye bırakılması mümkündür.

3. 14/7/1965 tarihli ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu’nun 48. maddesi Devlet memurluğuna alınacaklarda aranacak genel şartları ayrıntılı olarak belirtmiştir. Bunlar Türk vatandaşı olmak, yaş şartı ve öğrenim şartını taşımak, kamu haklarından mahrum bulunmamak, belirli suçlardan mahkûm olmamak gibi genel şartlardır.

4. Bu durumda çarşı ve mahalle bekçilerinin 657 sayılı Kanun’un 48. maddesinde yer alan ve ayrıntılı şekilde belirtilen genel şartları haiz olmalarının yanı sıra iptali talep edilen kuralda yer alan eğitim, yaş, sağlık ve fiziki yeterlilik gibi özel şartları da taşımaları gerekecektir. Eğitim, yaş, sağlık ve fiziki yeterlilik gibi şartların özel şartlar olduğu kuralda vurgulanmıştır. Dolayısıyla bu şartlar çarşı ve bekçilerinin meslekleri nedeniyle sahip olmaları gereken şartlar olup yönetmelikle ayrıntılı şekilde düzenlemeleri yönündeki kural Anayasa’ya aykırı olmayacaktır.

5. Açıklanan nedenlerle kural Anayasa’nın 7. ve 128. maddelerine aykırı olmadığından aksi yöndeki çoğunluk kararına katılmıyorum.

B. Kanun’un 3. Maddesinin (2) Numaralı Fıkrasının “...İçişleri Bakanlığınca çıkarılan yönetmelikte belirlenen usul ve esaslara göre yapılacak...” Bölümü

1. 7245 sayılı Kanun’un 3. maddesinin (2) numaralı fıkrasında çarşı ve mahalle bekçisi olarak istihdam edilmek için Bakanlıkça çıkarılan yönetmelikte belirlenen usul ve esaslara göre yapılacak giriş sınavında başarılı olmanın şart olduğu hükme bağlanmıştır. Dava konusu kural, anılan fıkranın “...İçişleri Bakanlığınca çıkarılan yönetmelikte belirlenen usul ve esaslara göre yapılacak...” bölümüdür.

2. Kuralın bulunduğu fıkra bekçilik mesleğine girebilmek için giriş sınavının yapılması ve bunda başarılı olunması gerektiği, sınavın Bakanlık tarafından yapılacağına da belirtilmesi suretiyle sınavı gerçekleştirecek makamın da belirlendiği, bu itibarla giriş sınavına ilişkin yasal çerçevenin çizildiği, sınav konuları, başarı puanları gibi diğer usul ve esasların yönetmeliğe bırakılmasında Anayasa’ya aykırı bir yönün bulunmadığı anlaşılmaktadır.

3. Açıklanan nedenlerle iptal konusu kuralın Anayasa’nın 7. ve 128. maddelerine aykırı olmadığını düşündüğümünden aksi yöndeki çoğunluk kararına katılmıyorum.

Esas Sayısı : 2020/59
Karar Sayısı : 2023/53

Üye
Recai AKYEL